

LAIKMETS

Nr. 9

1940. g.
26. februāris

RM 0,30

Vienmēr kaujas gatavībā

MŪSU KAĀRŠ

Ja latviešu kaŗavīrs stāsta par notikumiem frontē un saka „mēs”, tad ar to viņš domā ne tikai sevi, ne tikai savas vienības kaŗavīrus, bet visus, kas atrodas frontē. Vīri tur kaujas līnijās sen vairs nešķirojas pēc grupām, tautībām vai ieroču šķirām, ir tikai viena vienota cīnītāju saime ar vienu mērķi — cīnīties līdz uzvarai vai krist, ja Dievs to tā lēmis. Latviešu kaŗavīri, kas nu jau vairāk nekā gadu atrodas frontē, kļuvuši par daļu no tās. Viņi ir kaŗavīri starp miljoniem citu kaŗavīru no visdaŗādākajām zemēm un tautām, kas visi šurp nākuši darīt savu vīra pienākumu — sargāt savu ģimeni, tautu un valsti no boļševisma briesmām. Austrumos sen vairs necinās atsevišķas armijas vai tautas, tur ir viena cīnītāju saime, kam lemts kopējs liktenis.

Ja turpretim savās mājās mēs dzirdam runājam par kaŗu, tad nereti skan aŗzīmējumi — vācieši uzvar vai vācieši atkāpjas. Ar to runātāji aŗzmugurē it kā norobeŗojas no šī kaŗa, iedomājas, ka to izcīna tikai vācu armija un tauta, aizmirstot, ka blakus vācu kaŗavīriem frontē stāv tūkstoši un tūkstoši kaŗavīru un brīvprātīgo no visām Eiropas tautām, arī latviešu kaŗavīri ir viņu vidū. Šie runātāji šķiet aizmirsuši, ka visu pārējo Eiropas tautu nākotne atkarīga no šī kaŗa iznākuma. Vai nu visa Eiropa kopā ar Vāciju uzvarēs, vai arī visā Eiropā trakos boļševisma ne-zvērs. Šai ziņā nav un nebūs izņēmuma. Neviena tauta tad nevarēs apturēt boļševiku kaŗapulkus pie savām robeŗžām ar skaistiem vārdiem, ka „mēs jau neko, mēs jau nekaŗojām, mēs tikai noskatījāmies.” Ja Vācija šo kaŗu zaudētu, tad zaudētāja liktenī ar to dalītos visas pārējās Eiropas tautas, tā sauktās neitrālās valstis līdzī ieskaitot...

Mums ir vienaldzīgi, ko domā un kā rīkojas dažas Eiropas valstis, kas pašreizējā lielajā cīņā uzskata par izdevīgāku palikt neitrālu vērotāju lomā. Tā ir viņu pašu darīšana. Taču lai šie neitrālie nogaidītāji zina, ka arī pēc kaŗa viņi var palikt malā un tad varbūt pret viņu pašu gribu. Šis kaŗš ir cīņa uz dzīvību un nāvi. Atturēšanās no dalības šai kaŗā līdzinās to vīru nīcībai, ar kuriem mēs iepazīnāmies vecajos parlamenta laikos, kuri izšķirīgajos brīŗos, kad vajadzēja atbildēt viņu valodā — jā vai nē, izvēlējās citu atbildi — atturēšanos. Tie bija ļaudis, kam trūka drosmes nostāties vienā vai otrā pusē, skaidri pateikt savas domas, kā tas vīriem pienākas.

Latviešu vīri vienmēr atklāti un skaidri teikuši savas domas, arī tad, kad atklāts vārds bija saistīts ar dzīvības briesmām. Godīgums un atklātība ir mūsu tautas raksturā. Mēs nekad nesam laipņojuši, bet vienmēr noteiktu ceļu gājuši, vienmēr skaidri nostājušies vienā vai otrā pusē. Tā tas ir arī šai kaŗā. Jau no pašas pirmās dienas mūsu labākie vīri aizgāja līdzī vācu armijai. Nedaudz vēlāk šiem atsevišķajiem vīriem sekoja latviešu vienības. Līdz ar to mēs bijām ar skaidru un noteiktu „jā!” atbildējuši uz uzdotu jautājumu — vai tu, latviešu tauta, gribi būt līdzcīnītāja un Jaunās Eiropas cēlēja? Šis jā vārds, ko dot mēs bijām solījušies tumšajā boļševiku laikā un ko mēs ņevāam pēc mūsu atbrīvošanas, iekļāva latviešu tautu visas Eiropas tautu saimē kā līdzīgu starp līdzīgam.

Mēs atgādinām latviešu tautas doto jā vārdu ne kaŗavīriem, kas cīnās frontē, jo tie to jau tur, arī ne tiem, kas plāpas klausīdamies un tukšus salmus kauldami, staiŗā apkārt, jo mums ir vienaldzīgi, ko viņi domā, mēs atgādinām doto vārdu latviešu tautai, kas labākajā apziņā to devusi, lai labākajā apziņā to arī turētu. Mēs savai tautai gribām noskaidrot lietas, ko dažādi duļķotāji mēģinājuši padarīt neskaidras, lai sētu šaubas mazāk stipro vidū.

Paŗreiz ir pienācis izšķirīgais brīdis Eiropas brīvības un neatkarības kaŗā. Boļševiku masas ar vēl nepieredzētu spēku gāŗas pret vācu un sabiedroto armiju aizstāvēšanās līnijām. Par gandrīz mehāniskiem robotiem pārvērstie padomju vergi, kam vairs nekas nav atlicis, tagad arvien lielākās masās veļas pret mūsu aizsardzības līnijām. Tikai tagad kļūst redzams, ka Padomju savienība visos savas pastāvēšanas gados savās neskaitāmajās vergu nometnēs sarāŗojusi ārkārtīgi lielu kaŗa materiālu daudzumu. Arī visus pēdējos mēneŗus Padomju savienība arvien vairāk cilvēku iekļāvusi kaŗa maŗinērijā, un droši varam aŗgalvot, ka šodien viņā pusē vairs nav neviena cilvēka — ne pieauguŗa, ne bērna, kas vismaz 10 stundas dienā nestrādātu kādē kaŗa uzņēmumā. Lai šādos apstākļos Eiropa spētu uzvarēt, ir nepiecieŗams arī mūsu pusē izbeigt ērtos miera laiku dzīves apstākļus un tāpat izdarīt totālo spēku mobilizāciju. Ministra Goebbels savā runā skaidri un atklāti pateica, ka Eiropai draud briesmas, ka šīs briesmas ir lielas. Tas nav tukšs bied-

nājums, tas nav arī izmisuma sauciens. Tā ir atklāta vīru valoda, kas, briesmas redzot, par briesmām tās arī sauc un redz arī iŗeŗu no tām.

Arī mēs, latvieŗi, zinām, pat varbūt labāk nekā citas tautas, ka boļševisma briesmas ir lielas, jo mēs tās esam pārdzīvojuŗi paŗi uz savas ādas. Ja Anglija un Amerika domā, ka boļševiki ir labākie kristieŗi pasaulē, ka boļševisma kultūra ir istā kultūra, kas nepiecieŗama Eiropas tautām, tad tā ir paŗu angļu un amerikāņu darīšana. Mūs neinteresē arī, kā Anglijas un Amerikas valdības tiks galā ar savu sirdsapziņu un kā viņas spēŗ atbildēt savām tautām, ja reiz boļševisms sāks trakot viņu paŗu mājās. Bet mēs dzīvojam Eiropā, esam viena no Eiropas tautām, un mums nebūt nav vienaldzīgi, kas notiek mūsu mājās. Būtu lieki skaidrot, kas nofiktu, ja vācu un sabiedroto armijas nespētu aturēt boļševiku uzbrukumu. Mēs to zinām. Un līdz ar to mēs zinām arī, ka boļševiku masu uzbrukumi ir ļāaptur, vēl vairāk — boļševisms ir jāznīcina, ja mēs vispār gribam dzīvot un pastāvēt.

Kad, saudzējot savu kaŗavīru dzīvības un stiprinot aizsardzību pret pārspēkā esoŗo ienaidnieku, vācu armijas vadība austrumos atstāja vairākas ieņemtās pilsētas, daudziem karstgalviņiem mūsu mājās prāti noskaidrojās. Skaidrāks kļuva skats arī visiem pārējiem, kas, vācu armijai atrodoties uzvaras gāŗienā, bija aizsāpņojusies un sākuŗi būvēt gaisa pilis. Vācu armiju atkāŗšanās austrumos bija nepiecieŗama, lai noskaidrotu, ka šis kaŗš nav Vācijas vai Itālijas kaŗš. Šis kaŗš ir visas Eiropas brīvības kaŗš. Šis kaŗš ir arī mūsu kaŗš!

Taisnība, mēs vēl varam izvēlēties. Bet izvēlēties tikai starp dzīvību un nāvi. Jo mēs visi skaidri zinām, ka boļševiki nav tie elegantie džentlmeņi frakās un baltos cimdos, kādus tos iedomājas angļi un amerikāņi. Mēs pazīstam boļševikus citos tērpos — ādas ņaķetē un ar naganu rokās, no kuŗa stobra vēl kūp tikko izŗauta šāviņa dūmi. Tādēļ mēs esam izšķīruŗies par cīņu, par aktīvu piedalīšanos Eiropas brīvības kaŗā.

Šis kaŗš ir mūsu kaŗš! Gluŗi tāpat kā latviešu kaŗavīri frontē ir tikai kaŗavīri citu kaŗavīru pulkā, arī latviešu tauta ir tikai viena no daudzajām Eiropas tautām, kas šodien cīnās par savu brīvību. No mūsu sarunu valodas ir jāizzūd vārdiem „mēs” un „viņi”. Mēs esam tādi paŗi dalībnieki šai cīņā kā visas citas tautas. Ja mēs gribam pēc kaŗa citu tautu pulkā līdzī runāt, tad mums jābūt gataviem līdz ar citām tautām tagad arī upuruŗ nest un grūtības paciest. Jo mēs zinām, ka par velti šai pasaulē nekas netiek dots, un latvieŗi par velti nekad neko nav arī ņēmuŗi.

Aicinājums uz totālo iekļāuŗanos darbā tadēļ kaŗ mūs tikpat daudz kā visas citas tautas. Arī mūsu kaŗavīri atrodas austrumos. Arī viņiem nepiecieŗamas mantas, kuŗu raŗošānai savukārt vajadzīgas darba rokas. No mums pašiem un tikai no mums tagad atkarājas, cik augstu mūs var vērtēt kā patstāvēgu tautu. Ne rīkojumi no augŗas, ne pavēles jāgaida, bet pašiem jāiet un jāpīeteicas darbā, kaŗam vajadzīgā darbā. Jo vēl joprojām mums, liekas, nav skaidrs, ka ne darbs vispār, bet darbs vajadzīgā vietā pašreiz ir nepiecieŗams. Bezdarbnieku sen vairs nav mūsu zemē, tadēļ lieki būtu vispār jebkādi atgādinājumi un aicinājumi stāties darbā. Bet lieki un nevajadzīgi gan vēl ir daudzi darbi, ko mēs šodien joprojām strādājam. Liekas un nevajadzīgas ir arī iestādes un uzņēmumi, kas tieŗi nekalpo kaŗa vajadzībām. Mēs esam pārliecināti, ka no mūsu uzņēmumiem un iestādēm pusi darbinieku varētu novietot darbā bruņoŗšanās uzņēmumos un šo iestāŗu darbs ne mazākā mēŗā neciestu.

Kaŗš prasa atteikŗanos no daudzām ērtībām. Latviešu tauta ir arī gatava to darīt, bet tai jābūt pārliecinātai, ka grūtību sadalīšana notiek taisnīgi. Latvieŗu pārvaldes uzdevums ir rūpēties par to, lai pēc iespējas vairāk darba roku atbrīvotos bruņoŗšanās rūpniecībai un citiem kaŗam vajadzīgiem darbiem, tās uzdevums ir arī gādāt par to, lai darba un grūtību sadalīšana notiktu taisnīgi. Tad latviešu tauta ar prieku uzņemsies nest visas, arī vissmagākās nastas.

Šis kaŗš ir arī mūsu kaŗš! Mēs cīnāmies kopā ar vācu tautu, kopā ar citām Eiropas tautām. Kopā ar tām mēs uzvarēsim, kopā ar tām mēs ceļēim un veidosim jaunu dzīvi.

Aloīzs Kliŗāns.

LAUNUMA PROBLĒMA

Launuma problēma ir viena no grūtākām, kāda vispār pastāv. Uz jautājumu, kas ir jaunums, ir dotas visādas atbildes kā senatnē, tā mūsu laikos. Katra atbilde nav nekas cits, kā mēģinājums izskaidrot jaunuma būtību.

Lai arī atbildes ir dažādas — tās iespējams sakopot divos pamatzskatos. Pirmais no tiem nāk no reliģiskā avota. Vispār pazīstams nostāsts par paradīzi, kas jāsaprot simboliski. Cilvēki zaudējuši paradīzes laimi svešas vainas dēļ. Tātad jaunuma cēlonis meklējams ārpus cilvēka. Reliģija, tāpat kā mitoloģija, mēdz jaunumu personificēt. Tas ir vai nu kāds gars, vai kāda būte, kas iemiesojas visādos veidos un personās. Sevišķi skaidri tas redzams persiešu reliģijā, kas, pamatota uz duālisma principa, izšķir divus spēkus — labu, Dievu, Ahuru Mazdu un ļauno, velnu, Arimānu. Tie abi cīnās savā starpā. Cilvēki piedalās šai cīņā un viņiem jāizšķiras, vai tie grib stāvēt labā vai ļaunā pusē.

Otrs ir naturālistiskais uzskats. Pēc tā jaunums ir saistīts ar dabu. Faktiski dabā nav nekā laba un ļauna. Tas, ko mēs saucam par jaunumu, ir tikai cilvēka radīts jēdziens. Piemēram, augšanas un dilšanas process: kuru no tiem varētu pieskaitīt labam un kuru ļaunam? Dabas zinātnieki domā, ka abi ir vienādi vajadzīgi. Tas pats sakāms par nāvi. Naturālisms to uzskata kā dabisku procesu. Cilvēks tādēļ mirst, ka viņa organisms vairs nespēj atjaunoties jeb radīt jaunas šūniņas. No reliģiskā viedokļa turpretī nāvi uzskata kā jaunumu un sodu par grēkiem.

Novērtējot šos divus uzskatus, ir skaidrs, ka mēs nevaram nodoties mitoloģijai resp. mānticībai un atzīt velnu vai kādu pārdabisku būti par jaunuma principu. Mēs meklējam katrai parādībai pamatu un cēloni. Mēs saprotam, ka viss pasaulē un cilvēku dzīvē norit dabiskā kārtībā, bet mēs nesaprotam, kā var paiet garām visam tam, ko mēs saucam par jaunumu. Ja arī dabā nav nekā laba un ļauna, tad tomēr cilvēku dzīvē ir jaunums, no kā mēs ciešam. Organiskā pasaule atšķiras no neorganiskās ar to, ka tai izpaužas jūtas, tieksmes, griba, — viss tas, ko mēs saucam par psihisko dzīvi. Ja cilvēks būtu tikai kāds mehānisms vien, tad viņam arī nebūtu ne laba, ne ļauna izjūtas. Saduroties ar kaut ko nepatīkamu, kas kā šķērslis un kavēklis rada ciešanas, viņš to dēvē par ļaunu. Mēs nevaram noliegt, ka dabā un pasaulē no cilvēka viedokļa ir jāatzīst kaut kāda jaunuma būtība.

Runājot par jaunumu, Leibniz's to apskata trejādi: 1) kā metafizisku jaunumu, kas pastāv vienkārši nepilnībā; 2) kā fizisku jaunumu, kas stāv sakarā ar ciešanām; 3) kā morālistisku, kas parādās grēkā. Izskaidrojot to, viņš piespieš Platona uzskatam, proti, cēlonis tam meklējams visu lietu esamībā.

Platona filozofijā jaunums pieder pie pasaules jēdziena, kas apvieno kā esošu, tā neesošu principu, t. i. garu un materiju. Launuma jēdziena, tāpat kā materijas, pazīmes ir: notiektība, nesamērība, nesaskaņotība u. t. t. Atbrīvojoties no materijas, varētu atbrīvoties no ļauna, bet tas nozī-

mētu nāvi vai bojā eju. Cilvēks cieš tāpēc, ka viņš ir saistīts ar miesu. Viņš dara ļaunu tāpēc, ka nezina un nesaprot, kas ir labs, jo viņš nav pietiekami audzināts, jeb viņa daba ir ļauna.

Platona mācība tādā veidā izskaidro metafizisko un fizisko jaunumu, bet nepilnīgi pieskaņojas morālistiskam jaunumam. Tas arī ir saprotami, jo viņa ideālisma sistēmā nav vietas individuālam jeb personīgam principam, bet morālistiskā dzīve nav domājama bez cilvēka individuālās brīvības un atbildības. Tas tādēļ ir Platona filozofijas trūkums.

Leibniz's, aplūkodams morālistisko jaunumu, pūlas to attaisnot. Ja, piemēram, kāds izdara slepkavību, laupa un apmelo citu, tad Dievs to pieļauj — viņš to izlieto kā līdzekli saviem mērķiem. Tā iznāk, ka jaunums kalpo labumam. Ar tādu Leibniz'a izskaidrojumu tomēr psiholoģiski morālistiskais jaunums paliek neizšķirts.

Šo jautājumu iztirzā Kant's. Viņš, analizējams praktisko prātu, atklāj morālistisko likumu (katēgorisko imperatīvu). Tas vedams sakarā ar cilvēka apziņu. Tādēļ laba un ļauna būtība slēpjas pašā psihē (dziņās, tieksmēs). Neklausot morālistiskam likumam jeb savai sirds balsij, cilvēks dara ļaunu — viņš neizpilda savu pienākumu.

Kantam pārmet subjektivismu. Viņš gan pareizi uzsveris psihisko momentu, bet nav varējis atsavināties no aizspriedumiem jeb dogmatisma, t. i. nav varējis pierādīt morālistisko likumu a priori.

Interesanti atzīmēt, ka Nietzsche nostājas tā sakot „viņpus laba un ļauna”. Viņš kritizē pastāvošo morāli. Cilvēki pieraduši uzskatīt par labu dzīvē to, uz ko viņi no mazām dienām mācīti. Bet jājautā, vai tas ir pareizs atziņums? Nietzsche, kā zināms, nav apmierināts ne ar reliģiskiem, ne filozofiskiem morāles uzskatiem. Viņš prasa pavisam ko citu. Proti, viņš lietojis izteicienu — „vērtību pārvērtēšana”. Tas nozīmē, ka, kritizējot tikumiskās vērtības, viņš atzīst, ka absolūta labuma vai ļaunuma nav. Viss ir relatīvs, viss atkarājas no tā, ko cilvēks uzskata par labu vai ļaunu. Cilvēka prāts ir tā ierīkots, ka viņš vienmēr meklē pretstatus un nostāda vienu priekšmetu jeb ideju pret otru. Nietzsche grib nostāties pilnīgi neatkarīgi no tā, jautādams, vai visai morālei nav subjektīvs raksturs. Kā zināms, viņš uzskatīja cilvēku kā pārejošo parādību, kas ir tikai tilts uz pārcilvēku. Tādēļ arī tagadējā morāle ir pārejoša, pārcilvēkam tā neder. Tādēļ pārcilvēkam jāmeklē jaunas morāles vērtības. Ja, piemēram, mūsu ētika māca „neiekāro”, tad pārcilvēka ētika sludina otrādi — „jēkāro”.

Nietzschī nosodiņa par to, ka viņš satricinājis morāles pamatus un sludinājis imorālistismu. To tomēr nevar apgalvot. Viņa pozitīvā puse ir viņa kritika, lai gan arī viņš jaunuma cēlonus un būtību nav izskaidrojis.

Schopenhauer's, budisma ietekmēts, pauž, ka dzīve ir ļauna, tā ir ciešanu pilna. Pasaulē labums parādās tikai kā jaunuma negācija. Tādēļ secinājums — labāk mirt nekā dzīvot. Tāds uzskats, protams, ir vienpusīgs, neatbilst dzīves prasībām un rada pesimismu.

Jaunākā filozofija pa lielāku daļu atgriežas vai nu pie Kanta vai Platona. Sākumā rodas iespaids, ka tas ir jauns uzskats, bet patiesībā tā ir tikai jauna terminoloģija vai agrāko uzskatu modifikācija.

Launuma problēmas centrā, kā redzējam, stāv cilvēks. Bez viņa nav nekā ļauna, nekā laba. Launuma cēlonis, kas parādās dzīvē, ir vai nu paša cilvēka vaina vai arī meklējams ārpus viņa, piem., dzīves

apstākļos. Mēs varam šai zināšanai pievienot morālistisku un fizisku jaunumu. Pēdējais attiecas uz visu pasauli, kurā darbojas dažādi spēki un mainās dažādas parādības. Piem., plūdi, vētras, karstums, aukstums u. t. t. Ja cilvēks kādā pasaules malā sadūras ar šiem dabas spēkiem, tad viņš cieš, cīnās un pat aiziet bojā. Tas tad varbūt ir viņa liktenis, viņa traģika, bet tādēļ nevar secināt, ka pasaule ir ļauna. Pavisam otrādi, tā ir tā ierīkota, ka vīrs zemes notiek visādas maigas un pārgrozības un līdz ar to rodas ciešanas un mokas. Citādi pasaule nemaz nav domājama. Viss, kas tai norit, pieder pie t. s. tehniskās sistēmas.

Citādi ir ar morālistisko jaunumu, ko cilvēks pats padara. Par visiem saviem darbiem viņš ir atbildīgs. Ja viņš grib ļaunu un bojā labās cilvēku attieksmes, viņš kaitē kopdzīvei. To viņš dara aiz savām tieksmēm jeb egoisma, kas ir jaunuma sakne. Viņš nav pats sevi audzinājis, t. i. ierobežojis savas kārības un dziņas sadzīvē ar cūkiem. Tas, ko mēs saucam par likumību, ir kultūras sasniegums. Tās normas un vērtības, kas redzamas tikumiskā dzīvē, nav uzreiz radušās, bet ir uzkrājušās gadu simtņos katras tautas un rases psihē. Ar katru tikumisku progresu saistās sirdsapziņa kā regulators. Jo inteliģentāks jeb audzinātāks cilvēks, jo smalkjūtīgāka un izkoptāka sirdsapziņa.

Ja mēs arī vienmēr neredzam tikumības progresu un labu audzināšanu, tad tomēr mēs saskatām visā pasaulē un cilvēku dzīvē ļaunuma apkaļošā tendenci. Tā piem., attiecīgu likumdošanu, sociālu apstākļu uzlabošanu u. t. t. Cīņā pret ļaunumu mēs varam konstatēt katras tautas un rases veselīgu kodolu. Lai cik briesmīgs un traģisks mums izliktos jaunums pasaulē, tas tomēr galu galā neuzvar. Tādēļ nav vietas melancholijai. Ikvienā cilvēkā smadzeņu dievišķīga dzirkstele, kas viņu dzen uz labu

Dr. V. Sanders

Kārlis Jēkabsons

Kur sniegi taigu klāj

(Veltījums tautiešiem tātumam.)

*Kur sniegi taigu klāj, cērt ziemejsais,
kur velvi zvaigžņainu vērpj uguns kavi,
kur ciešanām vairs paredzams nav gais,
kur jūtāmāk zin salto ledus nāvi,
bez sava pavarda un dzimtones,
bez sava prieka izmocīti stāvi
ik solim līdz sirdī bēdas nes.*

II

*Ar nopūtām ir saistīts gausums saīts
tiem, kas šo moku ceļu pirmreiz staigā.
Top viņu guvums tundru palags balts
un viņu gala mērķis mūža taiga.
Ļauns varmācības rīkojums bij dots,
lai latvju tautas bērniem stundā baigā
aug izmisums un grūtums savienots.*

III

*Ko teic šis sirdij svešais mūža mežs,
jums, mocekļi, jums, manas tautas bāri?
Vai atcerat, ko latvju bērzi dveš,
ko līgo pauž ar gaišo ezeiāri?
Ar jums ir mūsu gars un mūsu sirds,
un mūsu domas klīst kā putni vāri
to sveicināt, kas tātumā ir šķirts.*

CĪNAS SNIEGA AIZSEGĀ

Ziema austrumu kara laukos nav Eiropas tautu karotāju draugs. Tā ir bargā un nepierasta, brīžiem pat šausmu pilna un šķietami nepārvarama cilvēku spēkiem. Sniegs un sniega vētras, aizputināti ceļi, piesniguši meži un bezgalīgi kļajumi — īsts baltās nāves tukšnesis pleš pretim savas stingās rokas, lai aizņauptu elpu jaunā tautu pavasara nesējiem. Grūti pat iedomāties, kas vācu un sabiedroto tautu karavīriem jāpārcieš, stāvot savā likteņa izraudzītajā Eiropas kultūras sargpostenī. Tā paiet dienas, nedēļas, mēneši. Saule parādās tikai īsu brīdi, saltas dūmakas apmiglota. Visur tikai sniegs, vējš un sals, kas lēnām spiežas cauri pat speciālajam siltajam apģērbam. Bet karotājs nesūdzas, nenopūšas, neskumst nespēka bezcerībā. Karotājs piemērojas apstākļiem, pārvar tos un pakļauj sev. Ja daba kļuvusi balta, arī karavīra aizsargkrāsa ir balta. Viņš tērpjas baltos pārvalkos, nokrāso bruņu cepuri un pat savu ieroci baltu, tāpat baltas ir lidmašīnas, auto, lielgabali un tanki. Ierakumus nenodos ne sauja pavirši izmestas smiltis, — ja sniegs, tad sniegs! Cīņa sniega aizsegā no Ziemeļjūras līdz Melnajai jūrai — tā ir austrumu fronte ziemā. Sniegs ir ienaidnieks, bet to var pārvērst arī par draugu un sabiedroto: te tas palīdz maskēties, bet citur tas jau likts lietā kā aizsargvalnis pret vēju un pat sasu, jo ierakumos, skuju būdā vai citā pagaidu patvertnē zem labi biezas sniega kārtas tā pati nežēlīgā austrumu ziema nemaz vairs nav tik šausmīga. Tā sniegs karo pret sniegu, ja attapīgajam karavīram tas vajadzīgs.

KK

Piesnigušais Karelījas mežs teiksmaini kluss. Kur vasarā ģīkai brīdis zina ceļu, tagad spokaini aizslīd vācu strēlnieku slēpētāju vienība, meklējot sakari ar ienaidnieku.

Karavīrs piemērojas apkārtnē: no aukstuma to sarga siltas ziemas apģērbs, galvu silda kažokādas cepure, bet baltais pārvalks to padara sniegam līdzīgu, tālrad nesaskatāmu.

Ierakumu satiksmes eju slēpj-sniega uzņēmums. Pa eju aizsteidzas triecienu grupa, kam uzdots izlūkot ienaidnieka pozīcijas.

Pozīciju aizstāvji — vācu grenadierji pastāvīgi uzlabo savu „cietoksni”. Lai maskētos no ienaidnieka gaisa un zemes izlūkiem, ziemā labākais būvmateriāls — tas pats apkārtnes sniegs!

Uzņ.: Weltbild 2,
H. Hoffmann 1,
Orbis 1.

Tunisija

Senā Kartāgas valsts, kas trīs gadu simtus priekš Kristus dzimšanas bija varenāka par pašu Romas valsti, tagad gandrīz pilnīgi aizmirsta. Tikai skolu jaunatne savās vēstures grāmatās lasa par kartāgiešu kara gājieniem uz Eiropu, pāri Pireņiem. Seno laiku vēsture stāsta par kartāgiešu vareno floti un drošsirdīgajiem kaņavīriem, kas slavenā kaņavadoņa Hanibala vadībā gatavojās iekarot vai visu Eiropu. Taču Romas valsts izrādījās stiprāka, un 146. gadā priekš Kristus Kartāgai pēc galīgas sakaušanas un pilsētas nopostīšanas bija jāpieņem romiešu miera noteikumi. Gadu simtus pēc šīs kaujas romieši valdīja Kartāgā. Vēlāk tiem sekoja vandaļi, bicantieši un arabi. Daudzus kaņagājienus nācās pārdzīvot vecajai Kartāgas valstij, kuŗas galvaspilsēta atradās gandrīz pilnīgi drupās.

Tai vietā, kur agrāk bija Kartāgas valsts, tagad atrodas Tunisija, un vecās Kartāgas pilsētas drupas vēl tagad redzamas. Krusta karu laikā pie Tunisas krita Francijas karalis Ludvigs 9. Vēlākajos gadu simteņos Tunisija, galvenokārt savu dabas bagātību dēļ, kļuva par Eiropas lielvalstu cīņu un intrigu objektu. Lielākos panākumus šai spēlē guva angļi, un, ja viņi vēlāk no Tunisijas tomēr atteicās, tad tikai tādēļ, ka tiem padomā bija kāds vēl gardāks kumoss.

1857. gadā, kad Tunisija vēl bija pilnīgi neatkarīga valsts, Tunisijas bejs nolēma būvēt dzelzceļa līniju no galvaspilsētas uz dažus simts kilometrus attālo La Gulettu. Šā dzelzceļa būvi uzdeva kādai angļu sabiedrībai. Būves darbi izmaksāja vienu miljonu franku, bet tā ka vēlāk izrādījās, ka dzelzceļa izmantošana neizmaksājas, angļu sabiedrība piedāvāja to Itālijai par 2,5 milj. franku. Itālija arī bija ar mieru pieprasīto summu maksāt, bet tad iejaucās

Ūdens ir visdārgākā manša. Āfrikas karstajā saulē katrs ūdens pilsiens var kļūt nepieciešams. Tādēļ visi darbi, kas saistīti ar ūdeni, Tunisijā ir goda darbi, ko veic vislielākajā nopietnībā Tunisietes pie akas.

kāda franču financistu grupa, piedāvāja dažus simts tūkstošus franku vairāk un dzelzceļu nopirka. Itālieši ar šādu iznākumu neapmierinājās un Anglijas tiesās panāca pārdošanas līguma atcelšanu. Itālija tagad varēja dzelzceļu nopirkt, bet nu par to jau vajadzēja maksāt 4,2 milj. franku. Neko teikt, angļi bija labi veikalmieki!

Ar šo dzelzceļa būves un pārdošanas lietu it kā deva signālu dažādiem spekulantiem Tunisijas izmantošanai. Tunisijā ieradās dažādu valdību un financistu grupu pārstāvji, kas apstāja beju, piedāvājot viņam visdažādākos veikalus. Šiem spekulantiem arī laimējās, un šai laikā daudzi uzņēmīgi ļaudis Anglijā un Francijā kļuva bagāti un Tunisijas konta. Kāda rakstura šie veikali bija, vislabāk liecina darījums, ko 1893. gadā Parīzes baņķieris žīds Openheims noslēdza ar Tunisijas beju. Žīdu baņķieris piedāvāja Tunisijas bejam 35 milj. franku lielu aizdevumu. No šīs summas pēc visu izdevumu un procentu procentu atvilkšanas Tunisijas bejs saņēma ...5,5 milj. Bejam vēl nācās parakstīt parādu zīmi par 63 milj. franku, kas bija atmaksājami 15 gadu laikā. Šādi un līdzīgi veikali sekoja cits citam, un nav nekāds brīnums, ka dažu gadu laikā Tunisija bija pilnīgi bankrotējusi.

1878. gadā Anglija atklāja, ka Kīpras sala tai būtu ļoti vajadzīga. Lai izsargātos no Francijas iespējamās opozīcijas Kīpras jautājumā, Anglija ar plašu žestu atdāvāja Francijai Tunisiju, kas tai nemaz nepiederēja. Bet arī Francijai Tunisijas okupēšana nebija tik vienkārša lieta. Okupācijas kaŗaspēkam vajadzēja ieročus, municiju un pārtiku, kas viss maksāja naudu. Lai šo naudu sagādātu, bija jāizprasa speciāli līdzekļi no parlamenta. Ministru prezidents Ferijs, pieprasot parlamentā līdzekļus ekspedīcijas kaŗaspēka sūtīšanai uz Tunisiju, šo pieprasījumu motivēja ar to, ka Alžīras un Tunisijas pierobežā parādījušās apbruņotas grupas, kas sastādās galvenokārt no Tunisijā dzīvojošiem krumīru cilts locekļiem. Šīs bandas jau esot pārgājušas Alžīras robežu un apdraudot Francijas koloniju. Vienīgā iespēja šo bandu likvidēšanai esot soda ekspedīcijas kaŗaspēka sūtīšana uz Tunisiju. Ministru prezidenta paziņojumu parlaments uzņēma ar skajiem smiekliem. Viens no parlamenta locekļiem, pazīstams ģeogrāfs, dabaszinātnieks un ceļotājs, kas ilgus gadus bija pavadījis Tunisijā un pētījis tur dzīvojošās tautiņas, ironiski paskaidroja, ka viņam gan neesot bijusi izdevība iepazīties ar mežonīgajiem krumīriem un par šādas tautas eksistenci viņš dzirdot pirmo reizi. Viens no pazīstamākajiem franču tā laika žurnālistiem nākošajā dienā savā laikrakstā „L'Intransigeant” pat izsludināja 30.000 franku lielu prēmiju tam, kas atvedīs dzīvu krumīru. Taču par spīti visam tam, parlaments vajadzīgos līdzekļus atvēlēja.

1881. gada 12. maijā franču kaŗaspēka vienības, kas aprīļa beigās bez kaut kāda kara pieteikuma bija pārgājušas Tunisijas robežu, kļauvēja pie Tunisijas beja pils durvīm. Kaŗaspēka komandieris bejam no tika priekšā jau gatavu protektorāta līgumu, ko bejam atlika tikai parakstīt.

Ievērojot, ka pils priekšā stāvēja ļābi apbruņota armija, kamēr bejam trāka līdzekļu pat nelielas armijas apbruņošanai un uzturēšanai, bejam neatlika nekas cits; kā līgumu parakstīt. Tā Francija kļuva bagātāka par vienu koloniju.

Nākošajos gados Tunisijā notika rosīgs uzbūves darbs. Francija savā jaunajā kolo-

Tunisijas valdnieks joprojām ir bejs, kas ciešā sadarbībā ar franču iestādēm vada savu valsti. Viņš ir valdnieks un viņam pienākas arī valdnieka gods. Bejam izbraucot no pils, atskan goda sardzes bungu rīboņa.

nijā būvēja dzelzceļus un zemes ceļus. Tā Tunisijas bagātības padarītu ērtāk pieejamas eksportam. Uzplauka tirdzniecība un turienes rūpniecība. Galvaspilsēta Tunisija kļuva par vienu no lielākajām un modernākajām Āfrikas pilsētām, kas gandrīz ne ar ko neatšķīrās no Francijas modernajām dienvidu ostas pilsētām. Tunisija — saukta arī par Āfrikas pērlī, kļuva par vienu no visbagātākajām Francijas kolonijām. Pa-reizi izmantota, tā spēja dot eksporta preces miljonu vērtībā. Tādēļ nav brīnums ka arī angļi un amerikāņi sīkai iekārtoja šo apgabalu. Tunisija tagad kļuvusi par tīru lauku. Pēc amerikāņu iebrukuma Āfrikā Vācijas un Itālijas kaŗaspēka vienības pilnīgā sazīnā izcēla desantu Tunisijā. Lai noturienes sargātu Eiropu pret angļu un amerikāņu iebrukumu.

Pašreizējais Tunisijas bejs — valdnieks par miljoniem muhamedānu.

Skats uz Zalcburgu un tās daudzajam baznīcām un Hoenzalcburgas pili Mūku kalnā.

Mozart'a pilsēta

6000 KM CEĻOJUMĀ KRUSTĀM ŠĶĒRSĀM LIELVĀCIJĀ

Jāceļo daudz un tālu, lai atrastu otru tādu pilsētu kā Zalcburga, kur vienkopus atrodami tik lieli kultūras sasniegumi un dabas jaukumi, kas spēj valdzināt katru cēluma un daiļuma cienītāju. Gleznainās ielejas vidū Alpu vārenā kalna Untersberga tuvumā šī pilsēta saista ikviena ceļotāja skatu ar savām jaukajām ainavām. Ziemeļu dabas nopietnība šeit savienojas ar dienvidrotājīgo skaistumu, viens otru vēl vairāk izceļot. Apmeklējot Zalcburgu vasarā liekas, ka augi nekur citur nav tik sulīgi, koki tik kupli lapoti un zaļi kā šeit. Ziemā šai pilsētai sniegš un mērens sals piešķir daudz vairāk ziemas burvību nekā citos Vācijas apvidos. Pavasarī gaiss šeit nesalīdzināmi dzidrāks un ziedu krāšņums bagātīgāks nekā tālāk dienvidos. Makšķernieki Zalcburgas apkārtni dēvē par savu paradīzi, jo liekas, ka nevienā Eiropas upē nav tik daudz foreļu kā straujās Zalcachas ūdeņos, kas šķērso Zalcburgu, tāpat tās seklajā pietekās. Lielais krievu dziedonis Fjodors Šaljapins — viens no pasaules kaislīgākajiem makšķerniekiem, galvenokārt foreļu dēļ Zalcburgā savu vasaras atpūtu ik gadus centās pēc iespējas paildzināt. Savu nosaukumu Zalcburga guvusi no akmenssāls lauztuvēm, kas atrodas netālu no pilsētas kalnos, kur ne trūkst arī citu dabas bagātību, piemēram, marmora, vara, dzelzs. Šeit atrodam pat zeļts un siltie dziedniecības ūdeņu avoti. Pasaules slavu Zalcburgai tomēr sagādājuši slavenie vīri, kas šeit dzīvojuši un radījuši savus labākos darbus ievērojamākais no tiem ir lielais skaņu meistars Mozart's, kas šeit dzimis un darbojies. Viņam par godu Zalcburgu dēvē arī par Mozart'a pilsētu, tāpat kā Baireitu — par Richard'a Wagner'a pilsētu. Zalcburgu tomēr tikpat labi varētu saukt arī par lielā krāsu meistara H. Makart'a vai par visā pasaulē slavenā brīnumārsta Theophrast'a Paracelsus pilsētu. Arī šie abi vīri, ilgus gadus šeit dzīvodami, sagādājuši Zalcburgas vārdam pasaules slavu.

Zalcburgu, tāpat kā Virzburgu, 8. g. s. sākumā dibinājuši un izveidojuši pa savas varas lepnu pieminekli bīskapi, archibīskapi, kas vēlāk kļuva arī par laicīgiem valdniekiem — firstiem, līdz kamēr 1802. gadā visus šos garīgi laicīgos valdniekus īpašumus sēkulārizēja.

Vienalga, no kuŗas puses met skatu uz seno bīskapu pilsētu, pirmām kārtām celnieka skatu saista staltā Hoenzalcburgas pils — agrāko Zalcburgas valdnieku varenā rezidence stāvajā Mūku kalnā pilsētas dienvidos, kur pilsētas fonu veido Bavārijas Alpu varenā Untersberga valdonīgais masīvs Berchtesgadenas tuvumā. Varenā Hoenzalcburgas pils, kas paceļas pāri pilsētai 130 metru augstumā, tāpat kā varenā Marienbergas pils pie Virzburgas līdz pat 1863. gadam bija stūps cietoksnis. Šī pils ir gandrīz jau pilsēta pati par sevi savas milzīgās platības dēļ. Neskaitāmos tornus, tornišus, mūra vārtus, slepenās aizsargāšanās ejas, ieroču noliktavas, stallus, ūdens krātuvju un dzīvojamu ēku labirintus apjož varenu mūru platā josta. Firstu mājokļu greznība pauž pagājušo varenību, kad valdīja bīskapi vai viņu pēcnācēji — firsti. Moku kambaļi liecina par necilvēcīgām ciešanām. 900 gadu ilgā pagātne šeit veidojusi smagu vēsturi, kuŗā savijas slava un bagātība, drosmība un uzticība un nabadzība un izmisumu, mocekļu vaidiem un nopūtām.

Tagad vairs nešvādz smago paceļamo vārtu ķēdes pie pils ieejas, nedz arī pils tumšajos pagrabos, kur smaka ieslodzītī. Šaujāmās lūkas apsūņojušas, un pils skanstis klāj sīka zālīte. Sen jau kā rimusies bruņu šķindoņa un ieroču troksnis. Senā varenības paudēja — lepna bīskapu pils, liekas, celta, lai karaliski vainagotu skaisto, jautro pilsētu, kur mākslinieki tik lielā cieņā, ka to brauc klausīties no visām pasaules malām.

Varenās gotikas, lepna baroka un vācu renesanses ziedu laiku līksmais triumfs skatāms neskaitāmās ievērojamās celtnēs pilsētā un arī tās apkārtnē. Kontrastos tie skatāmi lepna nāvē domā un svinīgajā franciskāņu baznīcā. Doma greznojumi nav lepna bagātība, kā dažviet citur, bet cēli un līdz pēdējam sīkumam izturēti stilā. Neskaitāmie koncerti, kas domā izskanējuši gadu simteņu gaitās varenā ērģeļu pavārdījumā, bijuši tikpat slaveni kā solisti, komponisti un diriģenti, kuŗu vārdi saistījušies ar šiem koncertiem. Ilgus gadus nopietnas mūzikas cienītājus šeit valdzinājuši tādi skaņu lielmeistari kā Michael's Haydn's, Leopold's un Wolfgang's Mozart's. Nav pasaule gandrīz neviena slavena dziedotāja, kas nebūtu dzirdējusi Zalcburgas domā. Visbiežāk tomēr klausītāji, tikstošus šeit valdzinājušas Vīnes zēnu korisdrabaini dzidrās balsis. Arī Džilji un Šaljapins šeit nav trūkuši.

Zalcburgas mākslas dzīve, kas gadu desmitiem jo strauji pulsējusi, ievērojami paplašinājusies kopš 1920. gada, kad šeit rīko arī Zalcburgas svētku spēles, gan slēgtās telpās, gan zem klajas debess, īstenībā gan starp četrām sienām, no kuŗām vienu veido Mūku kalna klinis. Skatītājiem grūti iedomāties, ka šeit tāpat, tāpat kā blakus esošais modernais teātris resp. opera izbūvēti Zalcburgas firstu agrākajos zirgu stallos.

E. Tūbelis.

Marmora kāpnes Mirabellas pīlī, ko Zalcburgas firsts Wolf's Dietrich's dāvāja savai draudzenei Salome'i von Alt.

Zalcburgas archibīskapu zirgu stāļu stūrītis ar peldbaseinu zirgu peldināšanai. Uz baseina iezogojuma sienām gleznojumi ar augstu mākslas vērtību. Baseina vidū — zirgu dresētāja statuja, arī ievērojams mākslas darbs. — Vispār — nav otras pilsētas pasaulē, kur zirgam būtu bijusi ierādīta tik cienīga vieta kā Zalcburgā, — jo zirga attēli šeit sastopami visdažādākajos veidos pie visām ievērojamākām celtnēm. Uzņ.: Laikmeta arch.

— nav otras pilsētas pasaulē, kur zirgam būtu bijusi ierādīta tik cienīga vieta kā Zalcburgā, — jo zirga attēli šeit sastopami visdažādākajos veidos pie visām ievērojamākām celtnēm. Uzņ.: Laikmeta arch.

Vācu darbs pasaules telpā

Nāv pasaulē citas tautas, kas tehnikas sasniegumos varētu mēroties ar vāciešiem. Vienaļga kādā nozarē: vai tie būtu smalkākie optiskie instrumenti, jeb varenu dzelzs konstrukciju veidojumi, vai arī komplicētākās mašīnas, spēkrati un lidmašīnas — visur izpaužas šīs apbrīnojami strādīgās un darba precīzītātē nepārspētās tautas dziļā ietekme modernās tehnikas attīstības gaitās. Tādi vārdi kā Rudolf's Diesel's, Nikolaj's Otto motoru būvēs, grāfs Zeppelin's, Eckner's, Dürr's, Junkers's, Dornier's, Messerschmitt's un Henkel's lidmašīnu konstrukcijās, Werner's Siemens's elektrotehnikā, Alfred's Krupp's dzelzs industrijā un t. jpr. paši par sevi runā skaidru valodu, tāpa' kā tie daudzie vācu inženieri un kvalificētie speciālisti, kas jo bieži tiek aicināti uz ārzemēm. Vācu speciālistu un rūpniecības ražojumu augsto kvalitāti nevar noliegt pat visnīknākie konkurenti.

Bieži ar svešu nosaukumu, dažkārt pārveidoti, taču konstrukcijā un uzbūvē vācu radītie tehnikas darinājumi izkaisīti pa visu pasauli. Milzīgajā Āzijā, piektā pasaules daļā Austrālijā, svelmainajā Afrikā, Dienvidamerikas valstīs — pat tehnikas „brīnumzemē” Ziemeļamerikā, par Eiropu nemaz nerunājot — vācu tehnikas dziļā ietekme ir nenoliedzama. —s.

Vācu tehnikas varenību pauž Irijas brīvalsts Šannonas spēkstacija, kas ir viena no lielākām pasaulē. Attēlā milzīgās 44.000 zsp. turbīnas spirāles būve.

Slavenais Bruklīnas gaisa tilts Ņujorkā ir vācu inženiera J. A. Röbling'a meistardarbs.

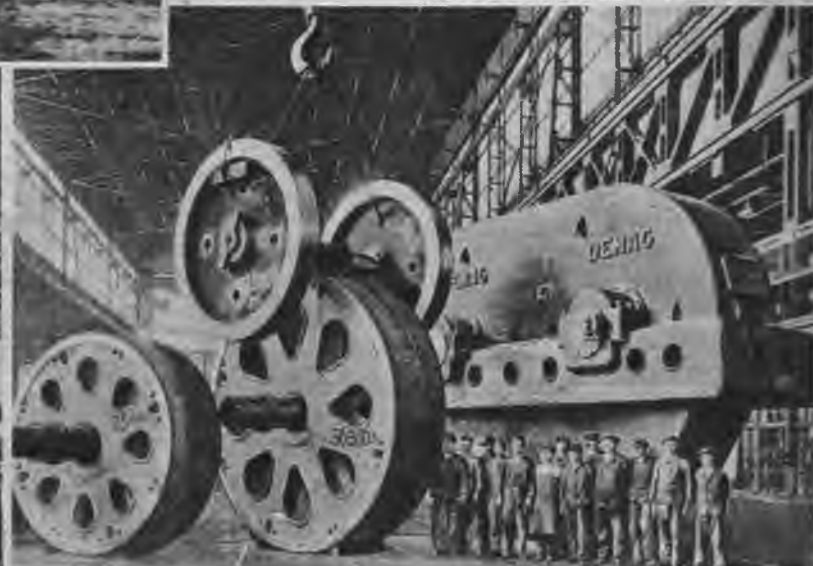

Vācu transporta lidmašīna Jaungvinējas džungļu kalnraktuvēs.

So 70,8 m augsto debesskrāpi Sanhajā celuš' vācu inženieri. Korejas lielaka spēkstacija Šoko, pie Fuzenka upes ir vācu tehnikas darbs.

150.000 kg sver šie dzelzs veltnes zotirūlī.

PLŪDU PILSĒTA

Pavasara palos Daugava Jaunjelgavas krastus nosēf ar lieliem ledus gabaliem.

Daugavas palu ūdeņi ik pavasarus applūdina pilsētu.

Daugaviņa, melnacīte, Kā tā melna netecēs,
Melnā tek vakarā. Pilna dārgu dvēselīšu. T. dz.

Tā vien liekas, ka straujajai Daugavai nav ne mazākās cienības pret tiem pirmajiem Sēlijas namdarjiem, kas ar savām dzimtām apmetušies senās Daugavas izžuvušā platgultnē un tur, celdami pirmos namus, veidojuši sākumus tagadējai Jaunjelgavai, agrāk tautā dēvētajai Lubujelgavai, Jelgaviņai, arī Jaunajai Rīgai, Sērenei un Jaunpilsētai. Ik pavasarus, tūkstošiem strautu un pārplūdušu upju ūdeņi jūrā nesdama, brāzmaini šalkdama, Daugava visaugstāk no saviem krastiem izkāpj tieši pie Jaunjelgavas, arvien no jauna atgādinādama tās iemītniekiem — šī vieta pieder ūdeņiem, te cilvēks pārskatījies, celdams pilsētu. Jau aiztecējis krietns laika spridis, kopš jaunielgavieši sākuši sīvu cīņu ar Daugavas palu strauēm, tomēr arī 3,5 km garais krastu uzbērums nespēj pilsētu pasargāt no nevaldāmiem pavasara ūdeņiem. Savu daļu vainas plūdu pilsētas iedzīvotāji uzvel Ķegumam, kas, klintājā ieplēties, spiež ūdeņus pāri krastiem, radīdams Ķeguma ezeru. Vaino arī salas un stāvos krastus leļpus pilsētai, kur bieži pavasaros ledus gabali sagrūžas kalnu augstumā. Tad atkal Daugava paceļas tālu pāri saviem ikdienas krastiem. Kas šai plūdu pilsētā aizvadījis vairākus pavasarus, vērojis Jaunjelgavas un tās ļaužu cīkstēšanos ar Daugavu, tam pamazām radusies nojauta — ūdens uzvarēs. Pēc dziļām ziemām nesavaldāma spēka pārpilnās straumes spākdamas ielaužas senajā hercoga pilsētā, sagāž namus, izskalo pamatus, padzen ļaudis uz augstākās terases, istās Sendaugavas krasta, un valda par pilsētu pēc savas patikas turpat divi nedēļas. Tad pilsētnieki jūtas kā Venecijā, laivas slīd garām mazo nameļu jumtiem, izdzisušiem skursteņiem, un, kad atnāk mēnesnīca, augstākajā spāres galā raudu dziesmu uzsāk pēdējais nama iemītnieks — runcis. Plūdu laikā Jaunjelgava no pārējās pasaules pilnīgi atgriezta, ne to vairs apciemo radu un draugu sūtītās vēstules, nedz arī iespējams tikt pāri otrā Daugavas krastā.

Par plūdu briesmām Jaunjelgavā seno gadu gājumā stāsta augstā ūdens līmeņa zīme, kas iecirsta hercoga Jēkaba laikā celtās luterāņu baznīcas durvis (1652. g.). Vispostīgāko darbu Daugava pilsētā pastrādājusi 1771. un 1743. gadā, kad vieglās koka celtnes gandrīz visas iznīcinātas. Bet tā kā ikvienam par visu mīlāka tā vieta, kur tas izaudzis un no kurienes izgājis pasaulē, tad istie un zvērinātie jaunielgavnieki no savas pilsētas atkāpjas par tik, cik tos uz Sērenes pusi pavasaros atspiež Daugava. Kad noskrien straumes, šie labsirdīgie vīri un sievas atkal nāk atpakaļ, meklē savus namus; ja neatrod, izlīdzas ar kaimiņiem. Tie spīte ūdeņiem un paliek. Ja pašlaik plūdu pilsētas ļaudīm nav ar ko lepoties, nedz arī ceļiniekam: ko rādīt, tad lielo vēstures grāmatu

tie labprāt pašķirsta. Tur lasām, ka Daugavas kreisajā krastā apdzīvota vieta, Jaunpilsēta, izveidojusies 16. g. s. beigās. Vienmēr no jauna paceldamās pēc plūdu, ugunsgrēku, sērgu un kara briesmām, pagājušajos gadu simtos Jaunpilsēta bijusi ļoti svarīga vieta Daugavas tirdzniecības ceļā. Kurzemes hercogs Friedrich's, liekot pamatus pilsētai, ņēmis vērā to apstākli, ka pie Jaunjelgavas Daugavas krāces daudz mazāk kavē kuģniecību nekā uz leju no Jēkabpils. Tādēļ jaunajai pilsētai piekrīt vidinieces loma starp Augškurzemi un Rīgu. Tālākai sūtīšanai ar zemes transportu augšpus Pļaviņu krācēm tagadējās Jaunjelgavas krastā piestājušās smagl piekrautas laivas ar līniem un labību, mājas vietas meklējuši plostnieki, strūdzinieki, visur kūsojis straujš darba ritms. Pēc poļu kara nopostītā pilsēta atkal atjaunota, nosaucot to hercoga Friedrich'a vārdā par Frīdrihštati (1646. g.). Krievu valdīšanas laikā Jaunjelgava tiek aprīnķa pilsētas godā, un līdz ar to mainās viņas seja — tā kļūst par administratīvu centru ar gurdū cilvēku laiskumu straujo ūdeņu malā. Visbeidzot, Rīgas un Daugavpils dzelzceļa līnijas atklāšana (1861. g.) pilnīgi izbeidz Jaunjelgavas lomu agrāk tik svarīgajā Daugavas tirdzniecības ceļā. Kas tagad palicis no senām dienām Jaunjelgavai? Citas ļaužu audzes ir nākušas, jaunie, tie aizlido kā putni uz visām debess pusēm, savā pilsētā tiem grūti izplēst spārnus, vienmēr tos augstāk krastā dzen Daugava un tālos novados neauglīgā zeme. Lielie Taurkalnes meži, kas Jaunjelgavu, tāpat kā visu sēļu zemi, atšķir no pārējās Zemgales, aizlokās dienvidaustrumos līdz pat pilsētas robežai. Te nav ne labi pārtikušu zemes arāju, ne arī īstu Daugavas zvejnieku; jaunatne bikla, ar atklātu vaicājumu: kur iesim pēc skolas? Pilsēta dus kā pamirusi līdz tam brīdīm, kad atkal krastā izkāpj Daugava: sīkstie sēji, vai jūs vēl te? Nav Jaunjelgavai svētdienas drānu, ir tikai Daugavas ūdeņu pelēkums un pilsētas gerbonī hercogienes Elizabetes piešķirtā emblēma — Pomerānijas sarkanais greifs. Aprīnķa pilsētas godu Jaunjelgava turējusi līdz 1924. gadam. Kā būs šopavasār, domā plūdu pilsētas vīri, laipodami pāri čauganajam Daugavas ledum. Agrī atskrējuši silli vēji, sniegs pamazām nokūst.

Būs plūdi, nebūs? Viņi labi atceras, cik brāzmaini pali gāzušies pagājušajā un aizpagājušajā pavasarī. Dvēseļu skaits pilsētā nedaudz pāri tūkstotim — gan savu laivu ikviens zinās kur griezt, ja straumes atkal kāps augstu krastos. Kad upe kļuvusi rāma, uz Skrīveru krastu atkal sāk staigāt pārceļtaves, kas, atskaitot laivas, ir vienīgais satiksmes līdzeklis pāri Daugavai.

Vai senā plūdu pilsēta un tās ļaudis sevi prātis paaugstināt, noturēsies pret Daugavu, to rādīs jauni pavasari un tās audzes, kas paliek veco vietā, rakstīdamas jaunu liktena grāmatu.

A. E.

Kad aizskrējušas pavasara straumes un sazafojuši darzi, Jaunjelgava bauda vasaras mieru.

LATVIEŠU HERALDIKA

12. g. s. otrā pusē un īsti 13. g. s. krusta karu laikos Rietumeiropā ieviesās paradums attēlot kaņavīru bruņinieku vairogos īpašas pazīšanas zīmes — emblēmas. Nepagāja ilgs laiks, kad tās kļuva par patstāvīgām un mantojamām nozīmēm. Šādas emblēmas resp. ģerboņus pieņēma ne tikai atsevišķas dzimtas — bet arī valstis, pilsētas, amatnieku un tirgotāju brālības, klosteri, patveršmes un t. jpr. Reizē ar to izveidojās īpaša zinātne — heraldika jeb heraldu māksla, kas nodarbojās ar dažādu ģerboņu pazīšanu, izskaidrošanu un aprakstīšanu.

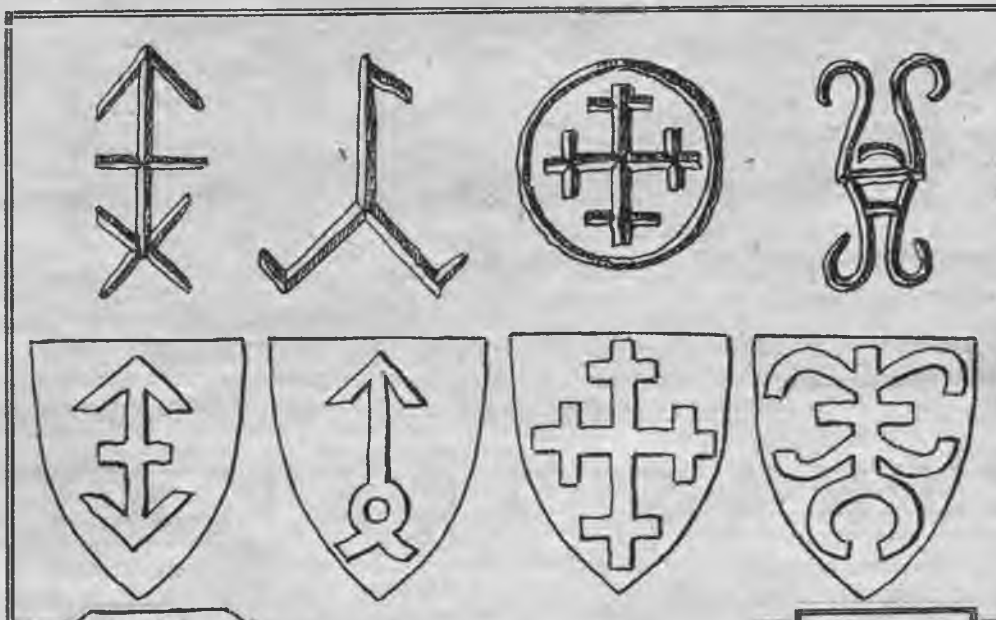
Ģerboņu lietošanu drīz vien patapināja arī Eiropas austrumi, tikai še rietumu pasākto figūrālo emblēmu vietā pirmajā laikā jo bieži attēloja savas māju jeb īpašuma zīmes, kurām aprīnojami liela līdzība ar latviešu īpašuma zīmēm. Lietuvas valdnieku un augstmaņu ģerboņos tās dažkārt sastopamas pat līdz 15. g. s. beigām, lai gan tad jau pārsvarā ir no rietumiem patapinātās emblēmas, kas nākošajā gadusimtā pilnīgi stājās veco vietā.

Ka arī latviešu leimāņiem un amatu brālībām vidus laikos ir bijuši savi ģerboņi, to apstiprina vēstures liecības. Un, šķiet, nekļūdisimies, apgalvo-

dami, ka tajos sākumā vismaz vienai daļai bijušas attēlotas arī senās māju zīmes. Laiku mijās daudzi no šiem ģerboņiem ir zuduši, bet citos, sekojot laika garam, tāpat kā Lietuvā, vecās zīmes ir aizstātas ar figūrālām emblēmām. Ka šādas aizstāšanas tiešām notikušas, to redzam, salīdzinot 16. g. s. chronista Renner'a ziņu, ka kuršu ķoniņa, t. i. Peniķa ģerboņi esot attēlots lauva, turpretī nākošajā gadsimtā sastopam jātnieku ar karodziņu.

Bet zemnieku tauta visos laikos ir turējusies pie savām māju jeb īpašuma zīmēm. A. Biellenstein's, kas publicējis vairākas šādas zīmes, domā, ka īpašuma zīme sākumā bijusi saistīta ar māju un nevis ar personu un ka dēļs, mantodams tēva mājas, sagēmis līdzī arī zīmī, bet mantinieka brāji paturējuši saviem priekšmetiem to pašu zīmi, pārveidotu ar zīmīnāmiem piedēkļiem.

Jau pagājis kristus laika sprīdis, kops arī mēs, latvieši, esam sākuši interesēties par savu ģimeņu izcēlanos un dažs labs jau ir sastādījis jeb hēris sastādīt savu cētskoku un radu rakstus. Un no šejienes viens solis atgrīzties pie sensenās latviešu tradīcijas — dzimts emblēmām, ceļot godā atkal vecās māju zīmes.

Augšu: Nicas Lejnieku un Jūrmalnieku ciemu īpašuma zīmes.

Apakšā: Leišu valdnieku un augstmaņu ģerboņu emblēmas. No kreisās — dižkunga Oļģerta 1371. g., Jāņa Koributa 1431. g., Nesvjažas kunga Jāņa 1387. g. un Druckas kunga Jāņa Babju 1431. g.

Pa kreisi: Brīvzemnieka Filipa Franča ķēniņa ģerboņis zīmognospiedumā no 1552. g. Pa labi: Īpašuma zīmes Šķevteru klēti Brīvdabas muzejā.

Kuršu ķoniņa Peniķu dzimtas ģerboņis — karodznīeks uz zirga. Līdzīgs jātnieks, tikai bez karoga, ir arī Ziemeļciema ģerboņim

Ķoniņu Kalējiema ģerboņis — lakta ar diviem veseriem.

Ķoniņu Dragūnciema ģerboņis, pārveidots jau pēc jaunāku laiku paraugiem.

Iz jaunās mākslas atklātņu sērijas: Jāņa Sternberga asējums — Precinieki

20 JAUNAS GRĀMATAS

Turpinot „Laikmeta” 3. numurā iespiesto pārskatu par jaunākajām grāmatām, varam atkal minēt veselas divdesmit. Lielākā daļa no tām parādījās uz Ziemassvētkiem un gadu maiņā, dažas jau arī šai gadā.

Liņģus gadus no vietas tika solīti Fallija (1877.—1915.) kopotie raksti. Nu beidzot tos ieraugām, bet tikai kā „Dzejas darbu izlasi” (Latvju Grāmatas apg.) vienā lielā sējumā (573 lapp.). Še uzņemti rakstnieka īpatnējākie darbi — dzejoļi, divi stāsti, divas lugas. Tragedija „Lāčplēsis” iespiedumā šē parādās pirmo reizi. Dzemzēl nav uzņemts Fallija slavas nodibinātājs „Ziedona sapnis”. Izlasi ievada

lietpratīgi un labi uzrakstītais M. Palevičas apcerējums par Falliju. Tā mūsu priekšā ir viena no pēdējo gadu vērtīgākajām grāmatām.

No stāstītājas prozas kā pirmo minēsim Mirdzas Bendrupes stāstus un noveles „Dievu viesuļi” (K. Rasiņa apg.). Še tēloti neparasti cilvēki un viņu dažkārt dīvainie likteņi. Rakstniecei īpatnēja pieeja pasaules parādībām, ass skats, svaiga valoda. Kļūmīgs var kļūt autore gribētais vientiesīgums reliģiskās lietās, un šē rādītie cilvēki izliekas mazliet paviegli.

Īpatnējs talants ir Jonass Miesnieks, tomēr viņa romānu „Starp divi krastiem” (H. Rudziša apg.) lasīt nav

viegli. Autoram redzīgs skats cilvēka dvēselē, bet tēlojumā un raksturojumā nav īsta samēra. Daudz vērtīgas mantas sakrautas kā kaudzē un tur arī paliek. Tēlota lauku dzīve Vidzemē priekš pirmā pasaules kara un Latvijas valsts sākumā. Tur vairāki vīrieši sacenšas pēc vienas sievietes, nepazīdami savā starpā žēlastības.

Elvīras Kociņas jaunais romāns „Divi likteņi” (Latvju Gr. apg.) parastā kārtā tēlo divu skolā draudzeņu turpmāko likteņi. Viena no tām dodas uz Parīzi, kļūst par mākslinieci, aizraujas visādās dēkās, redz dzīves spožumu, tomēr nav apmierināta. Otrā — cauri darba dzīves sūrumam sitās uz priekšu, izstudē par ārsti, beidzot vada slimnīcu. Kurš liktenis bijis labāks? Laikam otrās, jo tai ir arī sava gīmene un stipras saites ar dzimteni.

Mīlestības psiholoģija dažādas variācijās un dažāda vecuma cilvēku sirdīs ir galvenais Emīlijas Prūsas romānā „Pilsēta pie upes” (L. Gr. apg.). Blakus tam arī audzināšanas problēmas. Kādas mazpilsētiņas tenku pilnais gaiss tēlots labi. Tikai dažāda naturālistiskāka aina traucē iespaidu.

Gan lauku dzīve tēlota, tomēr īstus laukus neredzam Jūlija Vecozola romānā „Precību vaļgos” (J. Kadija apg.). Nejausi uz laukiem nokļuvušas pilsētnieces nēmas pamatīgi apstrādāt lauku māju saimnieku — atraitni, līdz šīs beidzot atpapas, atkratās no pilsētniecēm un apprec turpat strādīgu vecmeitu.

Līdzās šiem oriģināldarbiem pieminamas divas tulkotās daiļprozas antoloģijas. Vācu jaunākajā literatūrā ievada diezais sējums (600 lapp.), kas nosaukts — „Cilvēki un likteņi” (H. Rudziša apg.). Darbus tulkojis un sakopojis T. Lejas-Krūmiņš, sniegdams arī īsus, bet labus to autoru raksturojumus, kas reprezentēti krājumā, sākot ar G. Hauptmanni un beidzot ar jaunākajiem, skaitā divdesmit vienu. Vērtīga grāmata. — Otrā ir — „Itāliešu prozas antoloģija” (Latv. Gr. apg.), kas

Arija Skrides eļļas glezna — Zvejnieku ciems.

Izdevis Zintas mākslas salons.

arī sniedz ieskatu savas tautas beletristikā, kauču ne tik plaši kā pirmā. Arī izmeklēto darbu vērtība zemāka.

Atkal jaunācis labs skaits grāmatu, kas domātas jaunatnei un bērniem. Pirmklasīgu darbu, kas aizsniegtu Jaunsudrabiņa vai Brigaderes attiecīgā žanra līmeni, gan nav, tomēr dažas no tām savu uzdevumu veic. Kārļa Kraujiņa 18 tēlojumi un fantāzijas sakopotas grāmatā „Zaļais pagalmis” (Latvju Gr. apg.). Ļoti pieskaņogas un labas ilustrācijas devis I. Zeberīšs, tā kopīgiem spēkiem sagādājot jauku jaunatnes grāmatu. — Hildas Vīkas „Lielā taisnība” ar autores zīmējumiem saista uzmanību ar dzīves sūrās īstenības tēlojumu, kur tomēr cilvēkus nepamet viņu ilgas pēc kā labāka. — Kā jaunatnes rakstniece jau pazīstama K. Spilva. Viņas grāmata „Vasaras soļos” (Latvju Gr. apg.) labi uzrakstīta un to ilustrējusi Mirdza Briede. — Bērnišas atmiņas sniedz Bebru Juris grāmatā „Ganu zēna darbi un nedarbi” (A. Gulbja apg.), ko ar parastu veiksmi ilustrējis A. Kronbergs. — Mazāk pavevusies J. Sprinģa grāmatiņa „Dzirņu Lienītes vasara” (Latv. Gr. apg.), šķiet, ar paša autora zīmējumiem. — Pie bērnu bilžu grāmatām pieder „Zelta Ābeles” izdotā Margaritas Stārstes - Barvikas „Ziemas grāmata”. Bērniem patīks.

Lirikas novadā pati jaunākā grāmata ir svešumā aizvestā Ata Keņiņa dzejoļu un poēmas „Ceļi un likteņi” (Latvju Gr. apg.). Šis palielais krājums, kā ievada vārdi vēsti, ir tikai izlase no autora darbiem, kas radušies pēc 1936. g. Sirsnība un jūsmā, patriota dzēdība un meklētāja gars raksturo šo grāmatu.

Vienmēr domu bagātais un arvien augstākas kultūras slāpstošais Viktors Eglītis devis lielu krājumu „Tīrā sēkla”, ar N. Strunkes zīmētu vāku (Latvju Gr. apg.). Še dzejnieka darbi no 1935.—1940. gadam. Šais dzejoļos redzams Eglīša tālākais ceļš no lirika uz mierīgu, apskaidrotu apceri, kas pieskaņas mūsu dzīves dažādīgajai plūsmi.

Liels ieguvums mūsu dzejai ir Jāņa Medeņa dzejoļu un poēmas „Teiksmu raksti” (L. Gr. apg.). Še nav vīgla un omulīga palasišanās, jo še jāstapostas ar jauniem ritmiem, ar neparastiem vārdiem, ar lāga neizprotamiem teikumiem. Še ir rakstnieka cīkstēšanās ar jaunām mākslinieciskām vērtībām, un lasītājam šis stāvais ceļš jāiet līdzī. Spēcīgs raksturs, stūrajais un neapvaldāms, bet vienmēr degošs tēvzemes mīlestībā un kaislību svelmē. Ši dzeja savu īsto skaņu un spožumu dabū paša autora lasījumā, ko dzirdēt ir vienmēr liels prieks. Grāmata gaidīt gaida otru izdevumu.

Kā ceturtais jām Jāzepa Valdmaņa dzejoļu grāmata „Stari straumē” (A. Gulbja apg.), kur netrūkst dzīves prieka un dzīves slavinājuma.

„Zelta Ābeles” apgādātā almanachā, kas tā arī saucas „Zelta Ābele”, atrodam dažādu autoru dzejdarbus un vairākas apceres: V. Damberga par stilu, J. Sproģa par mūziku, Anšlava Eglīša par gleznotājiem, E. Hauzenbergas - Sturmas par valodu un vēl citus.

Tagadējai kristīgajai baznīcai ar jaunu prasībām pieiet Dr. Haralds Diezāns savā grāmatā „Kristianisms laikmetu maiņā” (A. Gulbja apg.), būdama pārliecībā, ka kristianisms var būt arī bez dogmām.

Kā divdesmito grāmatu še atzīmē lielo un krāšņo izdevumu — Georga Štāla „Latviešu balets” (J. Kadlā apgāds). Grafiskais iekārtojums prof. Ludolfa Libertā. Še apcere par latviešu baleta attīstību, par klasiskā baleta tradīciju mūsu baletā, par patstāvīgiem ceļiem sasniegumiem, tāpat par tautas deļām baletā. Apcerējumi par izcilākajiem māks. darbiem šai nozarē. Tāpat citas ziņas par baletu. Daudz ilustrāciju, gan krāsās, gan arī vienkrāsainu. Līdzās šīs grāmatas latviešu izdevumam drīzumā parādīsies arī vācu izdevums.

A. G.

„Marija Stjuarte” Dailes teātrī

Pasaules vēsturē nozīmīgā Anglijas Elizabetes cīņa pret pusmāsu Mariju ietekmēja lielo vācu rakstnieku Friedrichu Schilleru radīt varenu pantos rakstītu traģēdiju, kurā attēloti nelaimīgās skotu karalienes pēdējie dzīves brīži, kad virs viņas galvas jau bija pacelts bendes cirvis. Lai gan lugas baigie notikumi risinās drūmo piļu mūros, kur savus egoistiskos mērķus tiecas sasniegt galma intriganti, kur slepkavību nodomi šķētinās no kaktu uz kaktu kā zirnekļa pavedieni, un nesamierināmiem ticību pre-

tieciekiem vēl prātā asiņainā Parīzes Bērtula nakts, tomēr Marijas Stjuartes nāve skatītājā panāk katarses — šķīstīšanas pārdzīvojumu, jo Marija mirst, nāves spriedumu uzņemoties kā sodu par saviem pagātnes grēkiem un atdzimstot debesu svētlaimīgajai dzīvei. Eduards Smilģis galveno vērību pievērsis nevis vairs pasakaiņai krāšņai inscēnējuma apdarei, bet gan, izceļot aktieņu plašās līnijās veidotos tēlus, izveidojot kompozicionāli pārdomātu ansambli un visai izrādei piešķīrot Schiller'a heroisko

dvēsmu. Tēlotāju pārgājieni, ķermeņa ritmiski daiļās kustības un grupu stāvokļu skatuves laukumos ietveras psiholoģiska pārdzīvojuma caurstrāvētā formā, kas apīgi izstrādāta līdz pat sīkākajai žesta un vaibsta niansei. Dzejas skandējuma dažādi tēlotājiem gan vajadzētu atradināties no loģiskā akcenta. Otis Skulme darinājis lugas saturam piemērotas smago akmeņu celtņu dekorācijas, kas savā monumentālītātē koncentrē ansambli un piešķir noskaņai drūmu pelēcīgu toni.

J. B.

Marija Stjuarte — L. Bērziņa un Viljams Sesils — K. Veics. Anglijas karaliene Elizabete — A. Ābele, Roberts Dedlejs — E. Džons Mortimers — A. Dimīters.

Veseli bērni — veselīga tauta

Ielās salu nomainījis atkusnis. Bet pūš drēgns vējš, ko brižiem pavada slapjš sniegs ar lietu. Uz gliņu namu pilsētas nomalē cita aiz citas steidzas sievietes, stumjot bērnu ratiņus, kuņos siltās segās, līdz pat actiņām ietun-
tūlots, atdusas mazs pilsonis — mātes mīlulis.

„Kurp steidzaties tik sliktā laikā?” jau-
tāju. — „Uz veselības kopšanas punktu, tur patlaban ārsti pieņemšanas stundas.”

„Vai bērniņš slimš?” — „Nē, vesels. Gri-
bu tikai pārbaudīt, vai viņš attīstās pa-
reizi.”

Aiz durvīm atklājas ērtas, gaišas telpas ar gērbtuvī un plašu uzgaidāmo istabu. Seit rindā sēž agrāk atnākušās mātes ar zīdai-
ņiem klēpī, bet dažus gadus vecie apmeklē-
tāji no kluciņiem ceļ mājas un saliek vil-
cienus.

Reģistrācijas telpā sienu aizņem prāvs
skapis ar daudzām atvilktnēm. Tur novie-
toti daudzi tūkstoši kartiņu, katram maza-
jam pacientam sava, ar bērna dzimšanas
datiem, ziņām par viņa veselību, attīstības
gaitu un apmeklējumiem, vecāku nodarbo-
šanos un veselību. Ja mazais apmeklētājs
šeit ierodas pirmo reizi, atvilktnu krājumi
papildinās ar jaunu kartīti.

Katrs bērna apmeklējums saistīts ar sva-
ra un gaļuma pārbaudi, ko veic īpaši ap-
mācītās punkta māsas. Tad — vārds punkta
ārstam. Ja bērns nav ieguvis vecumam pa-
reizo svaru, — kas vainīgs? Varbūt mātei
piena trūkst un bērns jāpiebaro? Ja vaju-
dzīgs — ārsts izraksta cukura vai barības
līdzekļu papilddevas. Ārsts sniedz padom-
us, kā grozīt ēdienu „karti”, kad vēderiņš
nav kārtībā. Ja sākušās rachīta pazīmes,
bērnam nedrīkst trūkt D-vitamīnu. Vita-

mīnu preparātus vai zivju eļļu nepiecieša-
mības gadījumā izsniedz arī veselības kop-
šanas punkti no saviem ierobežotiem krā-
jumiem.

Daudz un dažādas ir kļūdas un trūkumi,
ko veselības kopšanas punktu darbinieki ik
dienas konstatē zīdaiņu un mazbērnu au-
dzināšanā un attīstībā. Tikpat daudzveidīgi
ir arī padomi — kā šīs kļūdas un trūkumus
novērst, lai bērnu izsargātu no saslimšanas
un palīdzētu tam izaugt par krietnu un ve-
selīgu tautas locekli.

Veselības kopšanas punktu darbs, kas
veltīts galvenokārt gādībai par zīdaiņi un
mazbērnu, neierobežojas tikai ar padomu
došanu punktā, bet izplešas arī uz dzīvok-
ļiem un jauno pilsoņu ģimenēm. Padomī
grūtniecēm par viņu dzīves veidu un uzturu
grūtniecības laikā, padomī un izziņas par
izsniedzamajām papilddevām, pabalstiem,
zīdaiņu pūriņa saņemšanu, zīdaiņa apģērba
pagatavošanu atvieglo ne tikai jaunās mā-
tes rūpes, bet arī zīdaiņa pirmās mūža die-
nas.

„Mēs divas reizes mēnesī no dzimtsa-
rakstu nodaļas saņemam ziņas par notiku-
šajām dzimstībām savā rajonā,” stāsta
punkta māsa. „Tad mūsu ceļš ved arī ta-
jās ģimenēs, kas nekad vēl punktu nav ap-
meklējušas.” Šajos apciemojumos veselības
kopšanas punktu māsas iepazīstas ar jaunā
pilsoņa ģimeni, mājas apstākļiem, zīdaiņa
kopšanu un barošanu.

Kādas ir biežāk sastopamās kļūdas zī-
daiņu kopšanā?

Vēl bieži var sastapt mātes, kas izvairās
savus mīluļus barot ar krūti, jo tas ir saīs-
tīts ar mātes regulāru klātbūtni mājās. Mā-
tei atrodoties darbā, saprotams, bērns jā-
pabaro mākslīgi, bet ir nepiedodami atraut
mātes pienu bērnam, kad
māte pastāvīgu darbu ne-
strādā, jo mātes piens ir
zīdaiņa ideālākā barība.
Arī aizbildināšanās ar pie-
na trūkumu nav vietā, jo
ar pareizu barību var pa-
nākt piena pavairošanos.

Jaunās mātes par daudz
klausu vecajām kaimi-
nienēm, kādēļ ne reti
atrodam zīdaiņus notītus
kā kūniņas. Zīdaiņim ne-
pieciešamas kustības, un
rociņas un kājiņas jā-
atstāj svabadas. Ja tagad

Par jauno pilsoņu veselības sargāšanu kaļa laiku
pastiprināti rūpējas veselības kopšanas punktu
ārsti.

veikalos nevar dabūt gumijas pupiņus, tas vieg-
lāk pieradinās mātes atmet sliktu paražu bēr-
nam vienmēr turēt mutē „knupīti”. Zīdaiņi
nedrīkst guldīt kopā ar lielākiem bērniem, vai pat
vecāku gultā. Ja nav piemērotas gultiņas, zīdai-
ņim pietiek ar grozu vai kopā saliktiem krēsliem,
uz kuriem uzlikts salmu maisiņš. Mātes gan sū-
dzas par nepietiekamiem pūriņiem, bet iztrūkumu
viegli var aizstāt ar novalkātiem palagiem, veļas
u. c. apģērba gabaliem.

Gādība par māti un sevišķi par bērniem ir
viens no Tautas palīdzības svarīgākajiem uzdevu-
miem. Lai mūsu jaunā paaudze arī kaļa laika
grūtos apstākļos izaugtu vesela un stipra miesā
un garā, netiek taupītas ne pūles, ne līdzekļi.
Tautas palīdzības veselības kopšanas tīkls aptver
visu mūsu zemi. No 107 punktiem tikai 14 atro-
das Rīgā, bet pārējie ir provinces pilsētās un lau-
kos, ne retāk kā 30 km viens no otra.

Agrākajos gados veselības kopšanas punktu
darbu vēl vajadzēja propagandēt, bet tagad jaunās
mātes, kad vajadzība spiež, atrod ceļu uz tiem pa-
šas. Pagājušā gadā veselības kopšanas punktu
kārtīgu darbību iesāka tikai aprīlī, tomēr apkal-
poto bērnu skaits bijis lielāks nekā miera laikos
visā gadā. Visā Latvijā veselības kopšanas punktu
pag. gadā apkalpojuši 47.000 bērnu, no tiem 30.000
zīdaiņu, pieņemot tos 170.000 vizītēs.

Patlaban veselības kopšanas punktu apmeklētā-
ju skaits ir tik liels, ka ārstnieciskajam personā-
lam pat grūti visus apkalpot. Šinīs dienās Tautas
palīdzība jau atvēra vienu jaunu punktu Rīgā,
Ciekurkalnā, un arī turpmāk centīsies pielikt vi-
sus spēkus, lai nevienu bērnu nevajadzētu atraidīt.
J. M.

Zīdaiņa svars samērā ar vecumu ir pirmā pazīme bērna pareizai vai nepareizai attīstībai. Tādēļ pirmais darbs veselības kopšanas punktā ir bērnu no-
svērt.

Jaunās mātes ar saviem mīluļiem gaida savu kārtu pie ārsta.

CIEMS, KUR MĪL DARBU

Plašajā Strazdumuižas apkārtnē neredzīgie izveidojuši mazu ciemu. No rīta līdz vakaram tur atskan aužamo stāvu ritmiskais troksnis, ko brīžiem pārkliedz skaudrie mašīnzāģi.

Lielo punktraksta grāmatu rindām jauniešu pirksti slīd pāri tikpat ātri kā viņu vecāko biedru rokas, pinot salmu grozus vai šķirojot spalvu kušķus, no kuņiem vēlāk top lielās sukas un mazās otiņas. Audzēkņi pēc pamatskolas beigšanas dodas uz institūta darbnīcām, kur tie var mācīties par suku, pinumu vai austuves amatniekiem. Apdāvinātākie turpina izglītību vidusskolās. Citi ar sekmēm nododas mūzikas studijām konservatorijā. Dažas institūta audzēknes kļuvušas jau par skolotājām un tagad māca jaunākos audzēkņus. Institūta saime sevišķi lepojas ar savu kori, kuŗa dziedātāju izlase pat ciemojusies kaimiņzemēs. Tie plūkuši daudz lauru Rīgā un provincē.

Staiģājot pa plašo darbnīcu telpām, redzamas daudzas galvas, kas noliekušās pār pusgataviem groziem vai suku kaudzēm.

Sākot ar bērnu mīkstajām galvas sukām, kas izgatavotas no kazu spalvas, un beidzot ar modernām pītām mēbelēm, šeit var dabūt visu, kas vien izveidojams no kārkliem, zirgu astriem, cūku sariem, vēveņu vai āpsu spalvām; protams, tikai pret atļaujām. Gada laikā, bez citu priekšmetu tūkstošiem, čaklā neredzīgo saime izgatavo 100.000 izturīgu zobu suku. Savā ziņā neredzīgie ir daudz lielāki speciālisti par pārējiem. Redzīga cilvēka acis viens cūkas sars daudz neatšķiras no otra, turpretim neredzīgie tos sadala 105 šķirnēs.

Institūtam Doles salā pieder vesela kārkļu plantācija. Tā rūpīgi jākopj, citādi krūmi sacerojas un nav vairs lietojami. Kaŗa sākumā plantācija stipri nolaista, un tagad visi ceri jānopļauj. Gandrīz divi gadi būs jāgaida, līdz uzaugs jaunie kārkli. Pirms kaŗa materiāli ievesti arī no ārzemēm. Tagad vecie amatnieki tīri labi prot iztikt ar šejienes materiāliem.

Lielākā daļa vīru un sievu institūta darbnīcās strādā daudzus gadu desmitus. Viens otrs kādu laiku pārgājis citur, bet pēc gadiem tomēr atgriezies. Tikpat rūpīgi, kā pārējie, sukas apstrādā kāds kaŗavīrs vācu armijas uniformā. Viņš pēc tautības krievs, un ciņās pret boļševikiem no gūtajiem ievainojumiem zaudējis acu gaismu. Institūta čaklā saime viņu ar prieku uzņēmusi savā vidū.

Par visiem vairāk, liekas, nodarbināts institūta direktors. Tikpat veikli kā neredzīgie, viņš lasa un raksta citiem redzīgajiem nesaprotamo punktrakstu. Brīvajā laikā un svētdienās tas iztirzā ar audzēkņiem visdažādākos tematus. Bieži bez audzinātāja vai pārziņa uzdevumiem jāveic arī sanitāra vai pat mācītāja pienākumi. Pa retam pie viņa griežas kāds jaunāks pāris, kas sadomājis precēties. Pēc eugenikas komisijas atzinuma, ja aklums nav iedzimts un nepāriet uz pēctečiem, šādas laulības arī iespējamas. Pretējā gadījumā nepieciešama sterilizācija. Kad kāzas nosvinētas, vīrs ar sievu pāriet dzīvot atsevišķā istabā. Daudzās lietās neredzīgo dzīves veids un uzskati nemaz neatšķiras no redzīgo ierazām. Kādai vecākai institūta iemītniecei reiz izremontēta dzīvojamā istaba. Pie sienām aizmirsuši piekārt agrākās gleznas un uzņēmumus. Vecā sieviņa par to ļoti noskumusi, jo viņa, tāpat kā redzīgie, izjūtot vajadzību pēc gleznām un citiem izrotājumiem, kas greznotu viņas istabu.

Institūta iemītnieku vajadzībām iekārtota bibliotēka ar 2000 grāmatām. Tā esot ļoti vērtīga, jo pat mazas mācību grāmatas pārrakstīšana neredzīgo rakstā izmaksā simts marku. Bez ambulances un zobārstniecības kabineta institūtam izbūvēta arī pirts. Lai sagādātu kurināmo materiālu, vāji redzīgie paši skaldā malku un labprāt apdara citus vieglākos mājas darbus, jo vispārējā darba spēka trūkuma dēļ viņiem nav citu palīgu.

Institūta pēc darba pirmajā vietā mūzika. 150 cilvēku rīcībā 8 klavieres, ērģeles un citi instrumenti. Nav šaubu, ka izveidots arī labs orķestris. Daži zina no galvas pat 200 korāļu. Jaunākajiem gan prāts vairāk nesas uz „vieglo” mūziku. Mūzikālākie audzēkņi viegli nospēlējot pēc atmiņas pat operu uvertīras. Bīķernieku baznīca dabūjusi no institūta labu ērgelnieku, un iestādes direktors Bilzens tik lepns ar savu mūzikālo saimi, ka pēc pirmā uzaicinājuma tūlī gatavs uzstāties ar vērtīgu populāru vai reliģisku koncertu.

Bieži vien cilvēks, gaišās dienas gaismas mulsināts, šaudās uz viena ceļa uz otru, un daudzi tikai mūža pedējās dienās saprot, ka dzīves galvenais saturs ir darbs. Turpretim daži simti neredzīgo, kas savu dzīvi pavada mierīgā Juglas ezera krastos, jau sen atraduši šo īsto dzīves jēgu. Drošāk un apzinīgāk par redzīgajiem tie iet savu ceļu, kas ved uz viņu vienīgo mērķi — darbu.

R. Ozols.

Tā top vīri

Institūta audzēkņi, lasot punktraksta gramatas tekstus, to par raksta caur metalla plātes lodziņiem uz bleza papīra lapām.

ABSOLĪTĀ ZĒME

(14. turpinājums.)

6.

Bet todien Liepkrastu īpašnieks neskurba. Iztukšojās draugu atvestie trauki, nomnieka alus mucīna arī tuvojās beigām, tikai kungs vēl arvien turējās spēkā. Daigas māte šad tad izbrīnā stājās: varot gan izturēt iekšas! Draugiem bija nākamajā dienā jāstājas darbā, Juris šos noveda uz vakara vilcienu, bet Ūdentiņš palika paklausīgs alus krūzei, ko nomnieks arvien piepildīja no jauna. Un katru reiz, likdams trauku pie mutes, kungs atkārtoja varbūt jau simtkārt: „Kalvi, to es tev saku — Liepkrasti būs taviem bērniem.” — Un nomnieks, negribēdams palikt pateicību parādā, atsaucās: „Paldies, paldies, tad jau būs labi.”

„Tādēļ cīnies droši, strādā!”
„To jau saimnieks redz, nav lieki jāzūdās.”

Ūdentiņš apraudājās. „Žēl, ka mēs nesatikāmie priekš divdesmit gadiem.” Bet tad viņš apdomājās — cik vien veca būtu Daiga, un piebilda: „Vēl ir laiks, jūsu bērni visu nokavēto sasnies. Un nedomājiet, ka mana iedzīve pilsētā ir tukša! Ir sava manas daļa, ietaupījumi. To visu, visu un pēdējo — turpmāko papildināja asaras, kas ritēja pār vaigiem aumaļām.

„Tomēr beidzot, labais saimnieks, kādiem nosacījumiem vajag būt, ka jūs visu savu mantu solāties atstāt maniem bērniem.”

„Es atdošu bez noteikumiem. Tikai senču kapi jāuzkopj, varbūt nelielu pieminekli uzliktu un — ko gan vairāk? Es gribu, lai manas senču mājas nonāk laba saimnieka rokās, lai Liepkrasti aug pāri Liedagiem un apgaismo plašu apkārtni. Te palicis, vai nebūtu to sasniedzis? Tomēr pilsētām arī vajag, kā saka — sāls, un, ja mana mūža darbu saliktu izstādē, varbūt ar vilcienu nepavestu vērtības.”

„Droši vien, varu iedomāties. Bet jums taču kar' kā jānodrošina arī vecuma dienas. Par tik ceļu dāvanu kā Liepkrasti, domāju, mani bērni jums neatteiktos nodot pieklājīgu vecuma maizi.”

„Patiesi tā domājat?”

„Tas arī būtu vienīgais kristīta cilvēka pienākums.”

„Hm. Vajadzētu tūlīt pasaukt. Aprunāties ar jūsu bērniem.”

„Pašreiz nevar, jo Juris nobrauca uz staciju.”

„Bet Daiga? Es manīju, viņa tikko aizcilpoja uz pagrabu.”

„Ko nu ar sievietēm par tādām lietām! Tikai Juris var būt Liepkrastu pamats, un tālab vienīgi ar viņu vedamas sarunas.”

Ūdentiņš nemierīgi satrušējās. „Tā nevar vis sacīt. Piemēram, Liepkrastus es varu atdot jūsu meitai. Viņa ved iegātni un saimnieko.”

„Tas viss Dieva rokā. Pie tam, kādi tagad iegātni?”

„O, par to es varu galvot! Jā, pilnīgi apgalvoju, ka iegātnis būs gluži tāds, kā vajag.”

Nomnieks sāka it kā miglaini nojaust saimnieka plānus. Ne bez pamata sievietes jau bija par kaut ko tamlīdzīgu zobojušās. Ūdentiņš grasoties atdot Daigai mājas, lai pēc tam šo pašu ņemot par vīru.

„Skat!” Ūdentiņš izsaucās, „tur jūsu meita pašreiz cilpo.”

„Lai viņa dara vien savu. Šodien mūsu valodas tāpat neņems par pilnu. Cik dzēruši, tomēr skurbulis galvā. Rīt pie dienas un skaidrā prātā par to jautājumu parunāsim.”

Šai vērienā kungs nebija apremdināms. Skats uzcītīgi sekoja katrai meičas gaitai, palika tai vietā tik ilgi, kur Daiga pazuda un atkal parādījās, lai tūdaļ pēc tam ceļotu tālāk.

„Tas bija ļoti cēli no jums,” saimnieks teica, „ka maniem draugiem pasniedzāt tik garšīgas pusdienas. Ja nu tiesa, ka par naudu pirkāt, tad maksātājs visādā ziņā būšu es.”

„Par tik sīkiem notikumiem vairāk nerunāsim! Tas bija mūsu pienākums.”

Kā gaismota svītra Daiga atkal pārgāja pagalmu. Viņa cilpoja uz avotiņu pēc ūdens. Un te nu izkārtotās īpašs iemesls, lai Ūdentiņš uzsāktu nopietnāku valodu: „Katrs nomnieks apņēmie izrakt aku, bet vēl arvien ūdens smeļams vectēva akacī.”

Nomnieks pagrieza kvēlas acis. „Man liekas, līguma norunā aka gan netika minēta.”

„Jums ne, toties es runāju par citiem. Es pilnīgi arī saprotu. Kas galā ir nomnieks? Ļaunums ne tikai pret saimnieku un zemi, bet tāpat pats pret sevi. Un jāsaka — visvairāk pēdējā nozīmē. Nav centības, un kā lai tāda būtu? Nekas taču te nepieder. Kas nav savs, pret to trūkst siltuma. Vai tā nav? Lūk. Es jau gan nezinu, cik pilnīgi jūs iedomājaties manis piedāvāto iespēju — ja Liepkrasti pēkšņi pārietu Daigas jaunkundzes īpašumā, bet domāju gan, tas būtu vesels apvērsums jūsu pašreizējā dzīvē. Iedomājieties, pat šis dzirnavu zekmeas galds tai gadījumā iekļautos jūsu meitas plašajā īpašuma lokā! Arī darbi, šķiet, vieglāk sekmešos, vecīgās kājas kļūtu lokanākas. Ne tā?”

„Par to nav runā! Paša vai meitas mājas, tas taču gluži vienalga.”

„Kādēļ tad mana labā nomnieka galva vēl arvien slīgst it kā pārdomās lejup?”

„Nezinu. Tas kopā izklausās tik neticami un dīvaini.”

„Nekas tamlīdzīgs. Jau ziemā, kad bijāt pie manis pilsētā, lai slēgtu nomas līgumu, vai es neteicu, ka Liepkrastos jūs sagaida gaļa un laimīga dzīve? Protams, toreiz iedomājos drusku citādāk. Turpretim tagad, atrodot te īstus rūkus, ir dabiski, ka zīemas ieskati par jums jāpapildina līdz galējai robežai. Jūs, labais draugs — krietnākais Liepkrastu saimnieks pēc mana tēva nāves. Akls neesmu, redzu.”

„Nepārlielait, ir jau tāpat savas kļūdas un trūkumi!”

„Tie nokritis kā putekļi, tiklīdz viss te redzamais piederēs jūsu ģimenes loceklim.”

„Daigai?”

„Un kāpēc gan ne?”

„Pēc manas sajēgas... jo vīrietis taču pats arājs, noteicējs un saimnieks.”

„Jā, nudien nesaprotu, kādēļ jūs negribat laimi novēlēt savai istajai meitai?”

„Arī es nezinu, kas aiz visa tā slēpjas?”
„Itin nekas neizpildāms.”

„Tomēr kaut kas ir. Un nemaz nav labi, ka mēs pašreiz gūznam uz vietas un mīnājamies kā sapīti. Būsim vīri un noskaidrosim galīgi!”

Ūdentiņš dzēra. „Cik jums gadu? Jā, paši spēka gadi. Ap piecdesmit vīrietis allaž visbriedušākais. Arī es, piemēram, sajūtos it visos jautājumos kompetents. Nekas dzīvē vairs nepārsteidz. Kā uz delnas. Gaišs, pārredzams. Jā, starp piekto un septīto desmitu ir vīra zieda gadi. Mans vectēvs mira deviņdesmit trīs gadus vecs. Tēvs sadzīvoja gandrīz astoņdesmit. Grūtais darbs mūžu paīšināja. Nu, un ja arī man būtu ļauts nopiest tikai līdz astoņi, vai tādēļ man pietrūktu laika vēl izdarīties ar nokavēto?”

Daigas tēva galva ļīma ar katru mirkli ciešāk krūtīm. Pašreiz šī varza bija kļuvusi tik apnicīga, ka gluži vienaldzīgi pret sekām viņš iebilda: „Par kādu nokavētu lietu jūs runājat?”

„Savādi. Vai tiešām jūs neapņemat?”

„Tveņot es ķeru vienīgi to, kas negrib lāga doties rokā, turpretim valodā pasakāmo mēdzu izrunāt skaidri, bez aplinkiem.”

„Ļoti pareizi. Arī es tāpat.” Atkal Ūdentiņš novirzījās sāpus: pasāka runāt par Liepkrastu ēkā. Tādējādi varēja gandrīz domāt, ka galvenais sarunu pavediens viņam šad tad pasprūc vaļā un piemirstas. Skatoties uz šo parādību sievastēva acīm, ko gan lai domāja nomnieks? Tiklīdz nonāk vārtu priekšā, tūdaļ piemirst, kāds uzdevums turp vedis.

Pārbrauca Juris no stacijas. Pēc brītiņa, kad viņš, zirgu atjūdzis, gāja namā, tēvs uzsauca: „Panāc šurp, dēls!”

„Paldies, dzert negribu.”

„Nespiedīsim dzert, tikai gribam ar tevi aprunāties.”

Juris kavējās. Ūdentiņš nocieties izveidoja ar lūpām tādu šmukstu, ka katrs saprata, ko viņš ar to gribēja teikt.

Tēva aicināts, jauneklis tomēr pienāca.

„Nāc, dēls, sēdi te vidū!”

„Man nav vaļas, zirgs jānoved ganībā.”

„Gan jau zirgs atēdīsies rasainā naklī!”

Juris palika stāvam iztālēm.

„Pāris malkus tu taču vari nobaudīt.”

„Neslāpst. Paldies!”

Ūdentiņš kā uzvarējis pacilājās. Šī parādība nomnieku vairāk iekveldēja. Viņš gatavojās it kā celties kājās un dēlu ar varu novilkāt solā. „Ūdentiņa kungs grib ar tevi tuvāk iepazīties, parunāt.”

Juris pagrieza skatu pret pieminēto un gaidīja.

Nē, Ūdentiņa kungs neko tamlīdzīgu nevēlējās, gluži otrādi, jaunekļa stūrgalvība vienīgi vairoja viņa labpatīku.

„Gan jau izrunāsimies skaidrā prātā.” Juris stūrīnāi apgriezās un gāja.

Nomnieks sakņupa galda malā. Bet tas ilga tikai mirkli. Viņa galva atkal cēlās spēkā, centās dēla kļūdu pārspēt: „Puika tak nezināja, cik svarīgu jautājumu mēs tikko gribējām ar viņu pārrunāt. Dziras kausa baidās kā uguns. Tā arī vajag. Jaunībā neatturēsies, vīra gados nesavaldīsies. Pa dažā-

dām nomas vietām mētāts, es esmu pasācis sūkt šo dziru pārāk. Viena taču ģimene vajag atturīga, kas kārto neatliekamus darbus saimniecībā."

"Tas apsveicami. Jaunībā nevajag mākslīga reibuja, jo tad viss skurbina. Bet viņš pret mani allaž nostājies lepnis. Brīžiem pat liekas — ienīst, ka man pieder Liepkrasti. Tiesa, jā, man pieder, un tu, puisīti, tur neko nevari vis darīt."

"Jūs maldāties, Ūdentīņa kungs. Mans dēls tik aplam nekād nedomā."

"It kā mēs tikko nepiedzīvotu. Tādēļ savu lēmumu es negrozišu: Daigai vai nevienam!"

Juņa tēvs kāri sakampa alus trauku. "Vēl mēs puiku pārbaudīsim."

"Tas manu stāju neiedragās."

"Jel apdomājiet, saimniek, kādā stāvoklī es nonāksu pēc meitas precībām? Kas zina, cik labs gadās iegātnis, bet savu dēlu es pazistu un tam varu kalpot droši līdz mūža galam."

"Teicu, par iegātna labumu es atbildu."

"Vai tad jums arī tas jau ir padomā?"

"Gan jau būs labi, mīļais draugs. Cilvēki vien visi esam. Mans vectēvs sadzīvoja deviņdesmit vienu gadu."

"Trīs ne?"

"Pareizi, tikko pārteicos."

Nomnieks īsi apdomājās, atsāka: "Bet vai par sevi esat padomājuši?"

"Kādā zinā?"

"Vai tas cilvēks, ko jūs iedomājaties manai meitai par vīru, ir tik galvojams, ka droši pildīs visus jūsu nosacījumus?"

"Jā. Galvoju."

"Tad jau varbūt būs labi."

"Jābūt."

"Tikai mana meita ja būs tā ar mieru? Viņas skats vērstis dzīvī pietiekami gaišs, tā grib būt neatkarīga, patstāvīga."

"Taisni šis gaišais skats, cerēsim, tiks pieturēts tai būtībai ārpus jūtām un izvēlēties pareizāko ceļu. Mīlestība vien tiešā kailumā ir nabadzība. Nevienos Jurgos jums vairs nebūs jājūdz zirgi. Tepat Liepkrastu tiesā visu darbu sākums un arī dzīves gals."

Nomnieka acis vilga. Bet vai tās laimes brīnumš piepildīsies? Pavakara saule zeltotja gaisu, un cerību lapas izdvēsa tīkamu svaigumu.

Abi vecīgie vīri palika sēžam līdz tumšai, pārrunādami labumus, kas drīz bija gaidāmi. Vienam pateicīgs darbs meitas pajumtē, otram — droša vecuma maize.

Trešā nodaļa.

1.

Vasara ziedēja tālāk. Kā nesaraujamā vazu gredzenā ap sevi griezdamies, laiks vilka līdzī cilvēkus. Katra nākamā diena, katra stunda dažus satuvināja, bet citus šķīra, lai tie vairs nekad nesastaptos. Un citiem vajadzēja sastapties negribot, nejauši, pēkšņi.

Ūdentīņa kungs saņēma gan atvaļinājuma pagarinājumu, taču tās desmit dienas vien neko negrozījis, par to viņš bija cieši pārliecināts. Kopš Jāņu vakara, kad kopā ar skurbiņu bija izgaisusi arī daļa uzņēmības sīkstuma, viņam nebija sekmējies tikt ne par soli uz priekšu. Patiesībā visu šo laiku viņš bija pacietīgi gaidījis. Ka nomnieks ar sievietēm priekšlikumu pārrunājis, par to nebija šaubu, jo pat Juris parādījās atgaidzīs un saimniece centās uzlabot virtuves ražojumu garšu. Kas varēja iepriekš paredzēt, dzīvī pagādījās arī brīnumi, un ne tikai viens vien vecpūsis bija atstājis svešu ļaužu bērniem mājas. Tika tās laipnās dāvanas atmaksas veids šķita arī Daigas mētei nepieņemams. Pārsteigties tomēr nedrīkstēja, viņa allaž zvermāja meitu, jo varbūt pa to starpu izgādās kaut kas cits. Cik ilgi gan cilvēks tversies spēkā, katru dienu dzerdams sirds pilienus? Bet ja izturēsies nevērīgi, strupi, gan Ūdentīņa kungs tad zinās to tāpat atdarīt. Reiz viņas bija atradušas visu galdu noklātu vēstulēm. Pagaidām viņš tikai nopēma aploksnēm markas, lai papildinātu kolekciju, bet cik vajadzēja, lai sāktu sarakstīties?

Sabangotu jūtu vadīts, priekš Jāņiem viņš jau bija mēģinājis rast saskari ar pēris precību kārām dāmām, ko gan pagaidām neturpināja, turpretim, jaunu triecienu saņemis, par spīti atkal parādīs, cik tās letes vēl lipīgas. Un vai nu šim pilsētā trūka!

(Turpinājums sekos.)

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 28. FEBRUĀRĪ

5.00—6.15 Vācu kar. 6.15 Hamburgas ostas konc. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Dienas programma. 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Mūzika. 8.30 Vingr. bērniem. 8.45 Ziņas v. v. austrumiem. 9.00 Vācu meistari mūzikā un literātūrā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Katoļu dievkalpojums. 11.10 Mazs orķ. konc. 11.30 Politiskā raidāmā. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas konc. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas v. v. austrumiem. 14.30 Staburaga bērni. Valda jaunatnes stāsts T. Kalves drāmatizējumā. 15.00 Latviešu mūzika un literātūra. E. Druva, V. Bišers (klav.), J. Ozoliņš (čells), J. Osis (dekl.) un jaukts koris „Dzintarzeme” (A. Saulieša dzej.). 16.00 Radiofona pasts kar. (no Berlīnes). 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Radiofona pasts kar. (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku konc. (no Berlīnes). 19.00 Ziņas no kaņālauka. 19.15 Nedējas atbalss. 19.30 Latv. brīvpr. kar. pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 Vakara koncerts. K. Štrāls (flauta) un radiofona orķ. 21.00 Ziņas latv. v. 21.15 Vakara koncerts (turp.). 22.00 Ziņas v. v. 22.20 Deju mūzika. 24.00 Zinas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMDIEN, 1. MARTĀ

8.00 Vīru sekstets un skaņu plat. 8.30 Mūzika skaņu plat. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. E. Mekša un K. Munters. 15.30 Mūzika skaņu plat. 16.00 Pūtēju orķ. O. Kreišmaņa vadībā, mazaīs orķ. A. Pārūpa vadībā un skaņu plat. 17.15 Tautisks ansamblis Sidrabe u. c. 18.30 Jautra kaņāvīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņāspēks. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga: No Berlīnes. 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Pelnuške, A. Atvara raidāmuga. 21.15 No Berlīnes. 22.15 Sporta ziņas fronteī vācu valodā. 22.20 Nākošās dienas programma un

sporta ziņas latv. v. 22.30 Kamermūzika. (Joh. Brahms's). Atskaņos: E. Kessler's (vijole), R. Assion's (čells) un J. Müller's (klav.). 23.15 Skaņu uzņēmumi.

OTRDIEN, 2. MARTĀ

11.30—12.15 Suns un kakis. Skati no J. Raiņa tuģas bērniem. 14.30 Latviešu mūzika un literātūra. A. Pulciņa-Karpa un K. Dzelde (dekl.), Fr. Dziesmas un Fr. Gulbja dzej. 15.30 Skaņu plates. 16.00 Kāda kaņ. deju kaņ. un P. Brīvkalne. 17.15 Kāda kaņ. deju kaņ., humors un mandoliņu orķ. 18.30 Jautra kaņāvīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—22.00 XXII otrdienas koncerts. Koncertmeistars V. Ruševics un rad. orķ. O. Bištēviņa vadībā. W. Glucka un W. A. Mozarta d. 21.15 XXII otrdienas koncerts (turp.). 22.20—24.00 Latv. brīvpr. kaņ. pūtēju orķ. P. Bandera vadībā u. c. 0.15 Latv. brīvpr. kaņ. pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 3. MARTĀ

11.30 XXXVI Darba pārtraukuma konc. M. Vētra, F. Viksne, A. Krūmkoks u. c. 14.30 Melodijas un anekdoti. 15.30 Skaņu plates. 16.00 Mazais orķ. B. Skultes vad. 17.15 Mūzika un dzeja. Carola Seth'a, Mia Bischoff'a, Marlies'a Stamm'a (rečitācijas) un Carl's Otterbach's (klav.). 18.30 Latv. brīvpr. kaņ. pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaņā flote. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15—21.00 Latvijas komandanta pūtēju orķ. 21.15 Raiņā virknē. 22.20 Kamermūzika (L. Thuill'e's d.). 23.15 Viegla mūzika laika kavēklim.

CETURTDIEN, 4. MARTĀ

11.30 Darbam un mājai. 13.25 Vācu un italiešu apmaiņas konc. 14.30 Vācu mūzika un literātūra. (Vācu rakstnieks A. Stifter's, docenta K. Plukša apcere, un mūzika skaņu platēs.) 15.30 Skaņu plates. 16.00 No Vīnes. 17.15 Kad pavasaris nāk. Mūzika un dzeja. K. Dzelde

28. II—6. III GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

(dekl.), M. Vētra, rad. koris un skaņu plates 18.30 Jautra kaņāvīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—21.00 Rīga: No Berlīnes. 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Klusētājs, J. Krustiņa raidāmuga pēc A. Dziļuma noveles. 21.15 Mazi dārgumi. B. Ozoliņa (klav.), E. Joerdens's, prof. Ozoliņš (čells) un H. Preusker's (dekl.). 22.20—24.00 Laika kavēklim.

PIEKTDIEN, 5. MARTĀ

8.00 Vīru dubultkvartets Tēviņa un skaņu plates. 8.30 Mūzika skaņu plates. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Bērniem. Krusttēvs stāsts par olimpiādām senajā Grieķijā. L. Breikša raidāmuga. 15.30 Skaņu plates. 16.00—18.00 Par mākslu un māksliniekiem. Mūzika un dzeja. M. Vintere, grāfs Schwerin's (dekl.), radiofona koris un orķ. 17.15 Par mākslu un māksliniekiem (turp.). 18.30 Solistu koncerts. F. Mekšels un L. Schwarzer's (klav.). 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Raksti no laika rakstiem. 20.15—22.00 Raibs vakars vācu armijai. 22.20 Kamermūzika. Māx'a Reger'a Sēlta. Atskaņos: Dr. Heimuth's Lungenhausen's (vijole) un A. Haagen's (klav.). 23.15 Viegla mūzika laika kav. 0.15 Latv. brīvpr. kaņ. pusstunda. 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 6. MARTĀ

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Trīs draugu meža darbos, L. Santektera raidāmspēle. 15.30 Skaņu plates. 16.00 No Berlīnes. 17.15 No Berlīnes. 18.30 Jautra kaņāvīru stunda. 19.20 Ziņas no kaņālauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—22.00 Šovakar atkal dejas un dziesmas. M. Zeimīte (dziesmas), A. Kriļova mandoliņu kvartets un rad. deju kapella. 22.20—24.00 Mūzika laika kavēklim. Rīgas apr. pūtēju orķ. u. c.

KATRU DARBDIENU kā parasts.

Neglītais vārds.

Cirkus arēnā slavenais klauns Groks. Viņa partneris Alfredo to uzrunā itāliski, pēc tam angļiski. Viņš jautā, vai Groks ir mūziķis. Atbildes nav, Groks nekā nesaprot. Tad Alfredo jautā vāciski:

„Vai jūs runājat angļiski?”
 „Jā, es runāju angļiski,” atbild Groks.
 „Kādēļ tad jūs nekā neteicāt?”
 „Tādēļ, ka es nekā nesaprotu.”
 „Es domāju, ka jūs runājat angļiski?”
 „Tikai vienu vārdu.”
 „Tad sakiet to pašu vienu vārdu.”
 „Nē, tas nav skaists. Tas ir ļoti neglīts vārds.”
 „Tomēr man jāis to varat pateikt.”
 „Jā, vai es drīkstu? Nu tad lūdzu: Čerčils!”
 „Vai tas ir viss?”
 „Tas jau ir par daudz!”

Amerikā bez pārmaiņām.

Priekš daudz gadiem kādās amerikāņu viesībās uz sevi vērsa uzmanību lepnis vīrs, kas bija sa-
 rausis milzu bagātības, apkrāpams veikalu lietās
 naivos indiāņus. Lielībnieks mēdza lepoties ar vis-
 dārgākajiem apģērbiem un šoreiz norādīja uz sa-
 vu kaklasaiti:

„Šī kravate maksā 25 dolārus!”
 Viesībās piedalījās arī slavenais humorists
 Marks Tvens. Viņš vairāk apskatīja lielībnieku
 nekā tā kaklasaiti un atbildēja:
 „Jā, Savienotajās valstīs tagad visievērojamā-
 kais ir tas, ka dārgākās kravates valkā laudis,
 kam piemērotāka būtu vienkāršas saites cilpa ap
 kaklu!”

Kopš tā laika Amerikā nekas nav mainījies!

Vēl nav.

„Cik jums gadu?”
 „Astoņdesmit divi.”
 „Precējusies?”
 „Vēl ne!”

Kas ir, tas ir.

„Tā tad apsūdzētais teicis, ka Cigāniņš esot
 rūdīts krāpnieks un slīpēts blēdis. Lieciniek,
 ko jūs varat šai lietā paskaidrot?”
 Liecinieks: „Ka Cigāniņš ir krāpnieks un
 blēdis, tam es piekřītu, bet, ka apsūdzētais tā būtu
 teicis, to gan neesmu dzirdējis.”

ESTGRIBA RODAS EDOT.

Plūtokratu un komunistu uzvaras gadījumā Staļinam
 nepietiek ar Baltijas valstīm vien, viņš prasa arī So-
 miju, Poliju, Dardanelus, daļu Norvēģijas u. t. t.

Staļins: „Vai, kā gribās ēst! Visu pasauli es
 aprītu, ja man pasniegtu! Viesmīl Čerčils viesmīl
 Rūzvelt, kas tā par apkalpošanu, ko jūs tūlāja-
 ties?”

Eleonorai Plāpatiņas kundzei
 bija vārda diena, Viesi sākumā
 nodarbojās ar paškritiku pie bagā-
 tīgi klātā vakariņu galda. Cits pēc
 cita atzinās, ka paši tādas ēdienus gan ne-
 prastu sagādāt, kādus pasniegusi godājamā
 gavilniece. Pēc tam spēlēja radio un
 zolīti, pārrunājot svarīgākos notikumus. Visi
 bija dzirdējuši visjaunākās CBB (centrālā
 baumu biroja) ziņas, bet tās bija gaužām
 pretrunīgas. Un tad pati jubilāre atrada vi-
 siem patīkamu atrisinājumu:

„Pajautāsim galdiņam!”

Visa prominentā sabiedrība sasēdās ap
 apaļo galdu, uz tā uzklāja papīra loksni ar
 alfabēta burtiem, vidū novietoja Napoleona
 laikmeta porcelāna apakštasi ar robiņu
 malā, samazināja elektrisko gaismu, un bur-
 šanās sākās, Eleonora Plāpatiņas kundze
 vadīja. Kad visi bija salikuši rokas uz gal-
 da, viņa aizsmakušā liķa balsi pavēlēja:

„Gars, ja tu esi ieradies, tad piesit ar
 galda kāju vienreiz, ja neesi — tad divreiz!”
 Galda kāja nokāva četri trīs reizes. Da-
 žiem pacēlās mati sāvus. Sievietes, kas
 staigājušas pa aptiekām, baldriāna pīles
 prasīdams, klusi iekļiedzās.

„Tss!” pavēlēja Plāpatiņas kundze. „Trīs-
 reiz — tas nozīmē, ka taisījūšies nākt divi
 gari — viens ieradies, otrs aizkavējies...”
 „Nav iekļuvis tramvajā,” norūca Piķa
 kungs.

„Tss! Gars, ja tu uz kādu jautājumu gri-
 bi atbildēt jā, tad piesit vienreiz, bet ja at-
 bilde ir nē, tad sit divreiz. Jautājiet nu pēc
 kārtas!”

„Vai man martā piešķirs botes ar aug-
 stiem papēžiem?” jautāja Smalkā kundze.

„Tuk!” atbildēja gars.
 „Tā tad jā!” nopriecājās Smalkā kundze.
 „Bet Čagaņa man vakar stāstīja, ka ne-
 piešķiršot.”

„Tss! Jautājiet citi!”
 „Vai es iemainīšu Angoras kaķi pret di-
 viem pāriem vīriešu zābaku?” jautāja Prā-
 līgā kundze.

AMERIKAS BURVJU MĀKSĻA.

„Ka mana nauda ir izgaisusi, to es redzu,
 bet kur paliek palielinātā produkctja?”
 („Der Stürmer”)

„Tuk—tuk!” atbildēja gars.
 „Ak, nē? Kāds nelabais mani trieca tos
 zābakus pirkt, es taču varēju dabūt arī mo-
 tocikla piekabināmos ratiņus!”

Tā noskaidroja daudz jautājumu. Pēkšņi
 Visgudra kungs uzdeva jautājumu garam:

„Kad beigsies karš?”
 Galds sita apmēram trīspadsmit.
 „Ko tas nozīmē: stundu, datumu, mē-
 nesi?”

„Tuk—tuk!”
 Plāpatiņas kundze izskaidroja: „Gars sa-
 ka: nē. Tas bija pārāk sarežģīts jautā-
 jums. Mums jālaiž darbā apakštasi un al-
 fabēts. Pierakstiet burtus, pie kuriem ap-
 stāsies tasītes robiņš! Rokas turiet pie ta-
 sītes! Jautājiet vēlreiz!”

„Kad būs miers?”
 Apakštasi sakustējās. Robiņš norādīja
 dažādu burtus. Rakstītājs atzīmēja:

„acid.”
 „Acīte! Gars saka, ka mums jāspēlē acī-
 je, nevis zolīte!” iesaucās Piķa kungs.

„Tss, nepārtrauciet! Turpināsim!”
 Turpināja. Pēc gara norādījuma rakstī-
 tājs uzrakstīja.

„acid. phenylaethylbarbituricum.”
 Kādu brīdi visi bija mēmi. Tad sākās va-
 lodas:

„Tur ir runa par barbariem!”
 „Nē, par arbitriem — tie ir tiesneši.”
 „Bet vispirms par fenīķiešiem! Tie esot
 bijuši karotāji un jūras laupītāji.”

„Drīzāk tas ir kādā svešā valodā teikts,
 es domāju — latīniski,” izteicās arī Piķa
 kungs. „Vajadzētu pajautāt pa tālruni kā-
 dam mācītājam vai ārstam, tie saprot tādas
 valodas.”

„Mācītājam nāks laikā nevar!”
 „Bet ārstam — pašā laikā! Tiem tiesi
 naktīs visvairāk zvanā!”

Prominentā sabiedrība stājās pie tālruna
 un uzmodināja kādu ārstu. Tas ilgi nevarē-
 ja saprast, ko no viņa vēlas, bet tad arī at-
 bildēja:

„Acid. phenylaethylbarbituricum ir Lumi-
 nala zinātniskais nosaukums. Tas ir se-
 višķi vērtīgs ārstniecības līdzeklis psi-
 chiatrijā. To paraksta tādiem, kam ir ga-
 rīgā līdzsvara traucējumi. Lietojiet ve-
 seli!”

Viesības beidzās bez kādas pacilātības.
 Tikai Piķa kungs nelikās visai sašutis.

„Ja nepatika zolīte, vajadzēja pāriet uz
 acīti, nevis galdiņu dancināt!” viņš teica
 šķīroties.

K. Krūmājs.